

INTERVENCIÓN ARQUEOLÓGICA PARA A IDENTIFICACIÓN E EXHUMACIÓN DUNHA FOSA COMÚN CON VÍCTIMAS DA REPRESIÓN FRANQUISTA NO CEMITERIO DE SANTIAGO DA CAPELA (A CAPELA, A CORUÑA)

INFORME-MEMORIA

Data: Decembro 2022

Promotor: Universidade de Santiago de Compostela

Director: Víctor Vicente García

Redactores: Sara Díaz Jiménez e Víctor Vicente García

Expediente Tempos: T-22-308

Exp. S. Arqueoloxía: 02.C.1509.2022.001

Código SXPA: CT 102A 2022/885-0

VICENTE
GARCIA
VICTOR -
70261197S

Firmado
digitalmente por
VICENTE GARCIA
VICTOR - 70261197S
Fecha: 2023.02.24
12:05:08 +01'00'

SECRETARÍA DE ESTADO
DE MEMORIA DEMOCRÁTICA

▷ CIF: B70608948
✉ info@tempos.es
🌐 www.tempos.es
📞 TemposArqueologos
☎ 677 164 635 / 650 337 454

▷ TEMPOS ARQUEÓLOGOS, S.L. ▷ CIF B70608948
✉ info@tempos.es 🌐 www.tempos.es 📞 📱 TemposArqueologos
☎ 677 164 635 ☎ 650 337 454

Empresa inscrita en el Registro Mercantil con número de protocolo 2020/58, asiento 79, Diario 112, inscripción primera de hoja SC50498, folio 62, tomo 373, Sección General de Sociedades

D-U-N-S ® 469525121

IBERIAN INSURANCE GROUP

PREVENCIÓN DE RIESGOS
Nº Acred. AS848A2003/21-0

REGISTRO DE EMPRESAS ACREDITADAS
SECTOR DE LA CONSTRUCCIÓN

ÍNDICE

1. Ficha técnica	6
2. Abreviaturas e signos	7
3. Normativa aplicable	8
4. Contexto da investigación e antecedentes	19
5. Localización do ámbito de traballo	23
6. Formulación da intervención e obxectivos	25
7. Metodoloxía da intervención arqueolóxica	33
7.1. Teledetección e prospección GPR	33
7.2. Estratexia de escavación	35
7.3. Rexistro da información	38
7.4. Fichas de rexistro	43
7.5. Material arqueolóxico	51
8. Desenvolvemento da actuación arqueolóxica e resultados	52
8.1 Teledetección e prospección GPR	52
8.2 Resultados de la excavación arqueológica	63
8.2.1 Sector 100	63
8.2.2 Sector 200	72
9. Interpretación estratigráfica	80
10. Conclusiones	84
11. Documentación anexa	88
11.1. Documentación de Tempos Arqueólogos S.L.	88
11.2. Listado de unidades estratigráficas	95

ÍNDICE DE PLANOS DA INTERVENCIÓN ARQUEOLÓXICA

- **Plano N.º 1:** Localización do cemiterio. MTN escala 1:25.000. Escala 1:10.000.
- **Plano N.º 2:** Localización do cemiterio. Ortofotografía PNOA Máxima Actualidade. Escala 1:10.000.
- **Plano N.º 3:** Localización do cemiterio sobre ortofotografía Serie B do Voo Americano (1956/57). Escala: 1:2.000.
- **Plano N.º 4:** Localización das sondaxes realizadas. PNOA Máx. Actualidade. Escala 1:400.
- **Plano N.º 5:** Planta e perfís do sector 100. Escala: 1:20.
- **Plano N.º 6:** Planta e perfís do sector 200. Escala: 1:20.

ÍNDICE DE PLANOS DA PROSPECCIÓN CON XEO-RADAR

- **Plano N.º 1:** Secuencia de cortes horizontales. Profundidad 0.0-0.19.
- **Plano N.º 2:** Secuencia de cortes horizontales. Profundidad 0.1-0.29.
- **Plano N.º 3:** Secuencia de cortes horizontales. Profundidad 0.2-0.39.
- **Plano N.º 4:** Secuencia de cortes horizontales. Profundidad 0.31-0.49.
- **Plano N.º 5:** Secuencia de cortes horizontales. Profundidad 0.41-0.6.
- **Plano N.º 6:** Secuencia de cortes horizontales. Profundidad 0.51-0.7.
- **Plano N.º 7:** Secuencia de cortes horizontales. Profundidad 0.61-0.8.
- **Plano N.º 8:** Secuencia de cortes horizontales. Profundidad 0.72-0.9.
- **Plano N.º 9:** Secuencia de cortes horizontales. Profundidad 0.81-1.01.
- **Plano N.º 10:** Secuencia de cortes horizontales. Profundidad 0.92-1.11.
- **Plano N.º 11:** Secuencia de cortes horizontales. Profundidad 1.02-1.21.
- **Plano N.º 12:** Secuencia de cortes horizontales. Profundidad 1.13-1.31.
- **Plano N.º 13:** Secuencia de cortes horizontales. Profundidad 1.23-1.41.
- **Plano N.º 14:** Secuencia de cortes horizontales. Profundidad 1.33-1.52.
- **Plano N.º 15:** Secuencia de cortes horizontales. Profundidad 1.43-1.62.

- **Plano N.º 16:** Secuencia de cortes horizontales. Profundidad 1.53-1.72.
- **Plano N.º 17:** Vectorización de anomalías por profundidad.
- **Plano N.º 18:** Vectorización de anomalías por profundidad.
- **Plano N.º 19:** Vectorización de anomalías por profundidad.
- **Plano N.º 20:** Vectorización de anomalías por profundidad.
- **Plano N.º 18:** Esquemas vectoriales. Síntesis interpretativa.
-

tempos
arqueólogos

▷ CIF: B70608948
✉ info@tempos.es
🌐 www.tempos.es
📞 @TemposArqueologos
☎ 677 164 635 / 650 337 454

1. Ficha técnica

Actuación: Intervención arqueológica para a identificación e exhumación dunha fosa común con vítimas da represión franquista no cemiterio parroquial de Santiago da Capela (A Capela, A Coruña).

Clasificación da actividade: Actuación ligada a un programa de investigación.

Data de execución: 22 de novembro – 16 de decembro.

Expediente S. Arqueoloxía: 02.C.1509.2022.001

Código SXPA: CT 102A 2022/885-0

Promotor: Universidade de Santiago de Compostela.

Supervisión: Consellería de Cultura, Educación e Universidade.

Arqueólogo director: Víctor Vicente García

Antropólogo forense: Fernando Serrulla Rech (IMELGA)

Coordinador do proxecto: Lourenzo Fernández Prieto (USC)

Coordinador do proxecto arqueolóxico: Mario César Vila

Equipo técnico: Sara Díaz Jiménez e Oria Ferreiro Diz.

Redactores: Sara Díaz Jiménez e Víctor Vicente García

Empresa arqueolóxica:

TEMPOS ARQUEÓLOGOS S. L.

CIF B70608948

Telf. 650 33 74 54 – 677 16 46 35

info@tempos.es www.tempos.es

2. Abreviaturas e signos

a.C.	Antes de Cristo
d.C.	Despois de Cristo
Cal	Calibrado
BOE	Boletín Oficial do Estado
DOG	Diario Oficial de Galicia
BOPO	Boletín Oficial da Provincia de Ourense
BIC	Ben de Interese Cultural
DXPC	Dirección Xeral do Patrimonio Cultural
LPCG	Lei 5/2016, de 4 de maio, do patrimonio cultural de Galicia
LPHE	Lei 16/1985, de 25 de xuño, do Patrimonio Histórico Español.
DAAG	Decreto 199/1997, de 10 de xullo polo que se regula a actividade arqueolóxica na Comunidade Autónoma de Galicia.
PXOM	Plan Xeral de Ordenación Municipal
PBA	Plan básico autonómico
m	Metros
ha	Hectáreas
m.s.n.m.	Metros sobre o nivel do mar
N	Norte
S	Sur
E	Leste
O	Oeste

3. Normativa aplicable

No ámbito da normativa internacional, ademais dos tratados relativos á actividade arqueolóxica, cómpre sinalar, a tenor da especificidade da que aquí se proxecta, que o Estado español ratificou no ano 2009 a Convención Internacional para a Protección de todas as Persoas contra as Desaparicións Forzadas de 2006. Segundo o artigo 2 da Convención, enténdese por desaparición forzada “o arresto, a detención, o secuestro ou calquera outra forma de privación de liberdade que sexan obra de axentes do Estado ou por persoas ou grupos de persoas que actúan coa autorización, o apoio ou a aquiescencia do Estado, seguida da negativa de recoñecer dita privación de liberdade ou do ocultación da sorte ou o paradoiro da persoa desaparecida, substraéndoa á protección da lei”.

A Convención non só establece a obriga dos Estados de tipificar este tipo de delitos e castigos conforme á súa gravidade, senón que sinala tamén o deber das administracións públicas de buscar, de oficio, ás persoas sometidas a desaparición forzada, así como a esclarecer a sorte das mesmas. Do mesmo xeito, recoñece o dereito dos familiares e achegados a coñecer a verdade sobre o acontecido cos seus seres queridos. En consecuencia, o cumprimento das obrigas – de investigación das denuncias e a localización dos corpos – deben ser tarefas asumidas pola autoridade e realizadas cos recursos necesarios e apropiados para elo (art. 24).

En relación á normativa estatal e autonómica, ademais do disposto no Decreto 151/2014, de 20 de novembro, de sanidade mortuoria de Galicia, así como no Regulamento dos Cemiterios Municipais, tense en conta para a redacción da presente memoria o disposto na lexislación vixente en materia de patrimonio cultural de Galicia.

Aínda que non é obxecto do proxecto abordar, nin moito menos resolver, a pertinencia da inclusión da fosa na que se pretende intervir como un ben do patrimonio cultural de Galicia, cómpre mencionar que unha das eivas da vixente Lei 5/2016, do 4 de maio, do patrimonio cultural de Galicia é que elementos como este non teñen un doado encaixe.

A Lei 3/1999, de 10 de marzo, do Patrimonio Cultural Aragonés é a única norma das súas características do ordenamento xurídico español que recolle as fosas como un tipo de elementos culturais que, en tanto que pertencentes á categoría de “lugar da memoria democrática de Aragón” poden ser obxecto de declaración como Bens de Interese Cultural por figurar entre os bens máis relevantes do patrimonio cultural aragonés (art. 12).

Isto non ocorre, como se sinalaba, coa Lei 5/2016, na cal elementos como as fosas comúns ou outros espazos relacionados coa memoria democrática deben buscar acubillo nas categorías que a norma galega establece no seu artigo 10, categorías que a priori, non se axustan ás características deste tipo de espazos, coa inseguridade xurídica que diso se deriva.

De entre as categorías recollidas nese artigo 10, na que mellor acomodo – ou menos malo - é na categoría de xacemento arqueolóxico ou na de sitio histórico. Cómpre traer a colación o sinalado no Decreto 299/2008, de 30 de decembro, polo que se declaran ben de interese cultural, coa categoría de sitio histórico, as Torres de Meirás, situadas no termo municipal de Sada, na provincia da Coruña. Neste Decreto arguméntase que a categoría referida é “a que se adecúa con máis exactitude aos valores culturais que se transmiten a través da rica estrutura espacial do conxunto de elementos que conforman as Torres de Meirás, que conteñen en si mesmos a memoria de momentos importantísimos da historia de Galicia e do Estado español”.

Sexa como fóra, a necesidade da elaboración e presentación desta memoria ven marcada pola necesidade de realización dunha actividade arqueolóxica, en concreto unha sondaxe arqueolóxica, tipoloxía de intervención recollida no artigo 95.b da Lei 5/2016 e regulada mediante o Decreto 199/1997, do 10 de xullo, polo que se regula a actividade arqueolóxica na comunidade autónoma de Galicia.

Para a elaboración do proxecto, posterior execución dos traballos de campo e memoria técnica no caso de que a actividade arqueolóxica sexa autorizada, tense tamén presente o disposto na Lei 52/2007 á que antes se fixo referencia, así como o Protocolo de actuación en exhumacións de vítimas da guerra civil e a ditadura, publicado mediante Orde PRE/2568/2011, así como outros protocolos nacionais e internacionais, particularmente os coñecidos como Protocolo de Estambul e Protocolo de Minnesota.

A Lei 52/2007, de 26 de decembro, pola que se recoñecen e amplían dereitos e se establecen medidas en favor de quen padeceron persecución ou violencia durante a guerra civil e a ditadura, dispón no seu artigo 1 que o obxecto da norma é “recoñecer e ampliar dereitos a favor de quen padeceron persecución ou violencia, por razóns políticas, ideolóxicas, ou de crenzas relixiosas, durante a Guerra Civil e a Ditadura, promover a súa reparación moral e a recuperación da súa memoria persoal e familiar, e adoptar medidas complementarias destinadas a suprimir elementos de división entre os cidadáns, todo ilo co fin de fomentar a cohesión e solidariedade entre as diversas xeración de españois en torno aos principios, “valores e liberdades constitucionais”. Ademais, engádese que se pretende “o fomento dos valores e principios democráticos, facilitando o coñecemento dos feitos e circunstancias acaecidos durante a Guerra civil e a Ditadura e asegurando a preservación dos documentos relacionados con este período histórico e depositados en arquivos públicos”.

A lei sinala tamén que as Administracións públicas, no marco das súas competencias, facilitaranlle aos descendentes directos das vítimas que así o soliciten as actividades de indagación, localización e identificación das persoas desaparecidas violentamente durante a Guerra Civil ou a represión política posterior e cuxo paradiro se ignore (art. 11), para o cal polas Administracións públicas competentes de acordo coa normativa sobre patrimonio histórico e o protocolo de actuación autorizarán as tarefas de prospección (art. 13).

Ese protocolo, recollido no artigo 12 da Lei 52/2007 foi publicado no Boletín Oficial do Estado (BOE núm. 232, de 27 de setembro de 2011) por medio da Orde PRE/2568/2011, de 26 de setembro, logo do Acordo adoptado polo Consello de Ministros a tal efecto na súa reunión do día 23 de setembro do 2011.

O protocolo elaborouse coa finalidade de servir como guía metodolóxica e procedimental, coa finalidade de servir de referencia para quen desexan iniciar un proceso de busca, recuperación e identificación de persoas desaparecidas, naqueles casos nos que non exista protocolo de actuación aprobado pola correspondente Comunidade Autónoma.

Segundo o recollido no devandito protocolo, considérase que a apertura e exhumación dunha fosa común é unha tarefa interdisciplinar e que require a intervención de historiadores, arqueólogos e especialistas forenses.

A solicitude para a realización de traballos relativos á apertura e exhumación dunha fosa común debe ser presentada, tal e como se sinala no protocolo de actuación, debe ser aprobada pola Comunidade Autónoma correspondente e pola entidade local na que se atopen os restos, e deben ir acompañadas nun proxecto no que, sempre que sexa posible, se acreditarán os seguintes extremos:

- Identificación do organismo, asociación ou particular que promove a actuación e razóns para elo.
- Estudo documental previo sobre a localización da fosa e dos individuos que poden aparecer.
- Identificación do equipo técnico que pocederá á exhumación, con identificacións dos responsables.
- Características esenciais do proxecto de intervención arqueolóxica e no seu caso, da investigación forense a realizar.
- Calquera outro dato que sexa de interese para a avaliación e viabilidade do proxecto. Una vez que a Administración autorice as actuacións contidas no proxecto, o procedemento constará das seguintes fases:
 - Investigacións preliminares.
 - Intervención arqueolóxica.
 - Investigación forense dos restos humanos.
 - Informe final.
 - Destino final dos restos.

En canto á intervención arqueolóxica, o protocolo distingue tres apartados: informes e autorizacións, as actuacións propiamente ditas e o informe final.

En cantos os informes e autorizacións, os promotores da exhumación deben realizar as seguintes actuacións:

- a) Elaborar un informe previo sobre a situación e características da fosa.
- b) Elaborar un proxecto de intervención único que englobe, como primeira fase, a de prospección do entorno da fosa, para a súa localización exacta e unha segunda fase de

escavación, a non ser que o proxecto soamente contemple un dos aspectos, por pospoñer a segunda ou por estar a primeira xa realizada.

A oposición por parte de calquera dos familiares ou das entidades que os representan á exhumación deberá ser ponderada pola Comunidade Autónoma, á vista do cal e tendo en conta os intereses dos familiares en primeiro termo, logo de darlle audiencia a estes interesados, decidirá a realización total, parcial ou a non realización dos traballos.

- Acceso aos terreos: no caso de que se trate de terreos de titularidade pública, as autoridades competentes autorizarán, salvo causa xustificada de interese público, a ocupación temporal dos terreos. Si se trata de terreos de titularidade privada, deberase obter o consentimento dos titulares de dereitos afectados sobre os terreos nos que se atopen os restos. Se non se obtivese o dito consentimento, deberáselle comunicar á Administración competente para o inicio dos trámites para a ocupación temporal dos terreos.

A ocupación temporal dos terreos terá a duración estritamente necesaria para a realización das tarefas de prospección e escavación e rexirase polo previsto na normativa aplicable en materia de expropiación forzosa. AS actuación reiniciaranse cando se resolva o expediente administrativo sobre ocupación dos terreos.

- Deberase solicitar autorización para realizar as tarefas de prospección, exhumación e identificación á Administración titular dos terreos. Ademais deberase cumprir cos requisitos establecidos polas Comunidade Autónomas en canto a escavacións arqueolóxicas (obtención de permisos, rexistro de materiais, prazos, etc).

Tamén se necesita o correspondente permiso da entidade local onde de atopen os restos, nos casos en que resulten afectadas as competencias de execución que corresponden aos municipios ou outros entes locais (cemiterios e servizos funerarios, execución urbanística, obras ou outros servizos).

- Os achados poranse inmediatamente en coñecemento da entidade local correspondente, da Comunidade Autónoma, Policía ou Garda Civil, así como ao Xulgado de Instrucción competente. Se se trata de terreos adscritos á Administración Xeral do Estado ou as súas entidades instrumentais, tamén de porá no seu coñecemento.

Xa no relativo as actuacións propiamente ditas, o protocolo especifica que os pasos a seguir son os seguintes:

- Planificación: dirección, identificación dos membros do equipo, distribución de tarefas, plan de escavación, material necesario. Respecto aos membros do equipo e na medida en que así o requiran as necesidades de exhumación, articularase a participación de todos ou algún dos seguintes técnicos:
 - Arqueólogos: dirixirán a actuación dende o punto de vista da arqueoloxía. Sería preferible que tiveran experiencia na escavación de necrópoles.
 - Expertos en antropoloxía forense: realizarán a investigación in situ cando sexa necesaria e a vixilancia do traslado dos materiais.
 - Expertos en menciña forense: se a exhumación se realiza dentro dun cemiterio.

Por outra parte, o material necesario dependerá da localización da fosa así como do número de persoas cuxa localización e exhumación se pretende. Débese dispor do equipo de escavación necesario segundo os estándares da investigación recoñecidos internacionalmente, sendo recomendable o uso de instrumentos pequenos como palustres, brochas, espátulas de madeira e instrumentos odontolóxicos. A utilización de medios mecánicos deberá ser excepcional e xustificada en cada caso.

- Documentación das tarefas realizadas. A título de exemplo, e como referencia, a documentación podería facerse en texto, debuxo, foto e vídeo. Debese fotografar a zona de traballo antes de iniciar as tarefas e despois de que conclúan. Así mesmo, elaborárase un “Diario” das actuacións, especificando os técnicos que interveñen, tempo de dedicación e as incidencias que se produzan.

En tal sentido, débese documentar sobre o terreo calquera dato que axude na identificación dos restos, a recollida de calquera elemento asociado aos individuos (efectos persoais, restos de tecidos, etc) ou aos feitos ocorridos (casquiños e restos de munición, etc).

- Escavación: aos procedementos de escavación asistirán, si así manifestaron o seu desexo, os familiares directos das vítimas.

Son de aplicación ás intervencións arqueolóxicas as previsións do título V, relativas ao patrimonio arqueolóxico, da Lei 16/1985, de 25 de xullo, sobre o Patrimonio Histórico Español, así como as normas aprobadas sobre esa materia polas CCAA.

Estes procedementos axustaranse aos estándares de investigación recoñecidos internacionalmente. A tal fin, estímase de especial importancia actuar tendo en conta as seguintes consideracións:

- Débense ter en conta os fundamentos do procedemento de escavación en canto a referencias métricas, extracción ordenada, cribado de terras, toma de mostras, retirada de terras, observación dos perfís de gabiá, protección do lugar, recolección de evidencias, observación do material in situ, tratamento dos restos, etc.
 - É fundamental o establecemento dun perímetro de seguridade, balizado e protexido para evitar o deterioro ou espolio dos restos, ao que só teña acceso o persoal autorizado. En todo caso débese poñer especial coidado e meticulosidade na conservación e non deterioro dos materiais extraídos.
 - En caso de localización de restos, comunicáraselle tanto á Comunidade Autónoma, como á entidade local, ao Xulgado de instrución competente, como á policía ou garda civil a entidade e características dos achados.
- Levantamento de restos: realizarase sempre coa participación de expertos en antropoloxía forense, garantindo a cadea de custodia a fin de reflectir todas as incidencias da mostra, dende que se realiza a toma ata que se destrúe ou devolve.
- Custodia dos restos e extracción de mostras: os expertos elixirán mostras que sexan significativas para proceder á identificación dos restos achados e que permitan un mellor análise para os fins deste protocolo. En canto ao resto dos achados, se non fóra factible o seu traslado ao laboratorio que realice as análises, serán ou ben trasladados ao cemiterio do municipio, ou ben a aquel lugar que o Concello especifique, ou ben, manteranse debidamente protexidos e referenciados, no lugar do achado. A oposición a elixir será a que apunten os expertos en antropoloxía, de acordo cos medios que ofrezca o Concello ou a Comunidade Autónoma e sempre tendo en conta a necesidade de identificación e preservación dos restos.

En calquera caso, o traslado e a preservación realizaranse de acordo cos Regulamentos de Policía Sanitaria Mortuoria vixentes en cada Comunidade Autónoma, a normativa local que sexa de aplicación ao caso, ou a estatal, no suposto de que os restos se foran a trasladar a outro país.

- Traslado de mostras: deberanse reflectir e archivar datos na toma de mostras, na conservación, no transporte, na entrada ao laboratorio, durante o análise, e despois da análise. O informe, en todo caso, debe axustarse á Orde JUS/1291/2010, de 13 de maio, pola que se aproban as normas para a preparación e remisión de mostras obxecto de análise polo Instituto de Toxicoloxía e Ciencias Forenses (BOE de 19 maio de 2010), cando sexan remitidas a dito instituto. No resto dos casos poderán servir ditas normas de referencia para o análise das mostras, ao igual que as Recomendacións para a recollida e o envío de mostras con fins de identificación xenética da Sociedade Internacional de Xenética Forense, publicadas polo Ministerio de Xustiza. En todo caso, o traslado de restos requirirá autorización da Comunidade Autónoma e Entidade Local competente e farase de acordo cos Regulamentos de Policía Sanitaria Mortuoria vixentes en cada Comunidade Autónoma, coa normativa local, ou estatal, no suposto de que os restos se vaian a trasladar a outro país.

Xa por último, no relativo ao informe que debe dar conta dos traballos realizados, o protocolo sinala que se especificarán as seguintes cuestións:

- Os compoñentes do equipo, as tarefas asignadas e as tarefas realizadas.
- Descrición e inventario dos restos localizados.
- Situación dos restos exhumados.
- Medidas de protección e conservación dos restos dende o seu descubrimento ata o seu destino previsto, especificando

tempos
arqueólogos

▷ CIF: B70608948
✉ info@tempos.es
🌐 www.tempos.es
📞 @TemposArqueologos
☎ 677 164 635 / 650 337 454

responsables e os detalles de conservación, embalaxe e depósito dos restos.

- Xuntarase levantamento planimétrico e unha ficha para cada individuo, no que se consignarán as incidencias antropolóxicas destacables.
- Xuntaranse os documentos gráficos e fotográficos pertinentes.

4. Contexto da investigación e antecedentes

Ao remate da Guerra Civil, a Administración franquista dispuxo procedementos para que aquelas persoas que o desexaran pudieran exhumar dalgún parente. Con esa finalidade publícase a Orde de 1 de maio de 1940 sobre exhumación e inhumación de cadáveres de asasinados polos roxos, na cal se establece que “toda persona que desee exhumar el cadáver de alguno de sus deudos que fueron asesinados por la horda roja, para inhumarlos de nuevo en el cementerio, puede solicitarlo del Gobernador civil de la provincia correspondiente, que, previa la justificación de aquel extremo, concederá el permiso para le traslado e inhumación con arreglo a las disposiciones sanitarias vigentes”. A solicitude de autorización para a realización da exhumación tiña que ser presentada “por el familiar del finado de más próximo parentesco, el que, en consideración a la patriótica muerte de su deudo, estará exento de pago de derechos sanitarios”.

ORDEN de 1 de mayo de 1940 sobre exhumaciones e inhumaciones de cadáveres de asesinados por los rojos.

Ilmo. Sr.: Por Orden 6 de mayo de 1939, se dispuso que todo aquel que deseara exhumar el cadáver de alguno de sus deudos asesinado por la horda marxista, para ser inhumado en el cementerio, podía solicitarlo dentro del plazo de seis meses, sin que tuviera que abonar derechos sanitarios de ninguna clase.

Numerosas instancias fueron presentadas al amparo de dicha disposición, y muchas más siguen presentándose después de transcurrido el plazo marcado, porque con posterioridad al mismo se van localizando los cadáveres a que se refieren.

Atento este Departamento a atender tan justas aspiraciones de los familiares de aquellos que gloriosamente cayeron por Dios y por España víctimas de la barbarie roja,

He tenido a bien disponer:

Primero.—Toda persona que desee exhumar el cadáver de alguno de sus deudos que fueron asesinados por la horda roja, para inhumarlos de nuevo en el cementerio, puede solicitarlo del Gobernador civil de la provincia correspondiente, que, previa la justificación de aquel extremo, concederá el permiso para el traslado e inhumación con arreglo a las disposiciones sanitarias vigentes.

Segundo.—Si la exhumación y consiguiente inhumación hubieran de hacerse en lugares de distinta provincia, la solicitud habrá de ser elevada a la Dirección General de Sanidad.

También habrá de dirigirse la instancia a la Dirección General de Sanidad cuando la inhumación haya de verificarse en criptas, templos, casas religiosas o en sus locales anejos. Si hubiera de practicarse en alguna iglesia o casa religiosa, habrá de preceder la autorización eclesiástica.

Tercero.—La instancia solicitando la autorización correspondiente será elevada por el familiar del finado de más próximo parentesco, el que, en consideración a la patriótica muerte de su deudo, estará exento de pago de derechos sanitarios.

Figura 1. Orde de 1 de maio de 1940 sobre exhumación e inhumación de cadáveres de asasinados polo vermello (BOE núm 130 de 09/05/1940).

Ao pouco publícase a Orde de 22 de xullo de 1940 aclaratoria da de 1o de maio último sobre exhumacións e inhumación de cadáveres de persoas asasinadas durante o período roxo. Nesta aclárase que o disposto na Orde do 1 de maio do mesmo ano non afectaba “a la eficacia y permanencia de las resoluciones que la autoridad judicial tenga acordadas o acuerde, prohibiendo o condicionando las exhumaciones de cadáveres de hechos delictivos”.

Á súa vez, procedeuse a elaborar unha sorte de censo de persoas falecidas ou desaparecidas que non entraban no suposto de causantes das pensións recoñecidas na lexislación de guerra. Así, mediante Orde de 18 de maio de 1941 pola que se dá prazo para establecer un censo dos familiares dos caídos en defensa de España establécese que as persoas interesadas - “familiares de los caídos en defensa de España” – que careceran de pensión tiñan un mes para formular unha declaración ante a Delegación Rexional do Traballo (art. 1) na que debía figurar o nome do interesado e o do Parente falecido, así como o parentesco entre ambos, o número de fillos menores de idade ao seu cargo, patrimonio e ingresos, así como os “servicios prestados a la Patria por el familiar muerto”.

Só os familiares das vítimas do bando franquista foron autorizados a localizar, exhumar e reinarhumar os restos dos seus achegados enterrados en fosas comúns. Estes familiares recibiron axudas económicas para levar a cabo estas tarefas e algunhas fosas puideron acotarse e doóuselles a mesma protección legal que aos camposantos.

Neste senso, a comezos de abril de 1940 publícase a Orde de 4 de abril de 1940 dispoñendo que polos Concellos se adopten medidas que garantan o respecto ao lugares onde xacen enterradas as vítimas da revolución marxista. Nesta dispónse que “con el fin de evitar posibles profanaciones y de guardar respeto debido a los restos sagrados de los mártires de nuestra Cruzada, los Ayuntamientos acotarán y cerrarán de

modo provisional, pero que reúna las precisas garantías de seguridad, aquellos lugares en donde conste de manera cierta que yacen restos de personas asesinadas por los rojos, que no han sido identificados o reclamados por sus familiares" (art. 1).

Feito isto debíase solicitar a declaración do lugar como "tierra sagrada", como si se tratase dun novo cemiterio municipal (art. 2), e no caso de que o número de individuos fora moi reducido, trasladaríanse a unha parcela designada para esta finalidade no cemiterio máis próximo (art. 3).

ORDEN de 4 de abril de 1940 disponiendo que por los Ayuntamientos se adopten medidas que garanticen el respeto a los lugares donde yacen enterradas las víctimas de la revolución marxista.

La diversidad de los lugares donde la saña marxista conducía a sus víctimas para darles muerte, ha motivado la existencia, en muchos términos municipales de los que padecieron la dominación roja, de sitios varios en que yacen restos humanos que, al no haber sido posible su identificación, no han reclamado hasta la fecha los familiares para traslado al cementerio.

El homenaje debido a nuestros mártires exige que, hasta tanto puedan ser recogidos dichos restos en el Panteón de los Caídos, se adopten con carácter provisional medidas que aseguren el respeto a los expresados lugares, convirtiéndolos en tierra sagrada, bajo el cuidado de los Ayuntamientos.

Por ello,

Este Ministerio ha dispuesto:

Artículo 1.º Con el fin de evitar posibles profanaciones y de guardar el respeto debido a los restos sagrados de los mártires de nuestra Cruzada, los Ayuntamientos acotarán y cerrarán, de modo provisional, pero que reúna las precisas garantías de seguridad, aquellos lugares en donde conste de manera cierta que yacen restos de personas asesinadas por los rojos, que no han sido identificados o reclamados por sus familiares.

Art. 2.º Acotado el lugar, la Corporación solicitará, de la correspondiente Autoridad eclesiástica, que se le conceda el carácter de tierra sagrada, en la misma forma que si se tratase de un nuevo cementerio municipal.

Art. 3.º En el caso de que el número de Caídos sea muy reducido, el Ayuntamiento acordará y verificará su traslado a una parcela designada para este exclusivo objeto en el Cementerio más próximo, haciéndolo constar en ella con la debida reverencia.

Figura 2. Orde de 4 de abril de 1940 sobre exhumación e inhumación de cadáveres de asesinados polo vermello (BOE núm. 96 de 05/04/1940).

Coñécense outros exemplos de exhumacións autorizadas e realizadas no pasado século, e tense coñecemento tamén da realización de exhumacións masivas a finais dos 70, cando se transitaba cara a

democracia, a pesar de que apenas existe documentación que o acredite. Mais non é ata o ano 2000 cando se comezan a abrir fosas comúns da Guerra Civil española con metodoloxía científica, e cando se comeza a andar un camiño, do que aínda queda moito que transitar, cara a recuperación da memoria democrática, a identificación e recoñecemento das vítimas do xenocidio e a reparación do dano causado nas súas familias.

Dende aquel ano 2000 no conxunto do Estado español exhumáronse máis de 500 fosas comúns e recuperáronse miles de restos (Etxebarria e Solé, 2019), destacando o período comprendido entre o ano 2007 e o ano 2011 en canto ao número de fosas exhumadas, o cal hai que poñer en relación á aprobación da coñecida como Lei da Memoria Histórica no ano 2007, e o apoio – económico - do Goberno central naquela altura.

En Galicia, e atendendo aos datos recollidos por Lourdes Herrasti (2020), nos últimos 20 anos realizáronse un total de 27 exhumacións de fosas común recuperándose un total de 75 individuos.

A I Conferencia Sectorial de Memoria Democrática – órgano creado para a cooperación entre administracións co fin de levar a cabo tarefas consultivas, decisorias e de coordinación entre o Estado e as comunidade autónomas en todo o relativo ás políticas de Memoria Democrática – acordou en marzo do 2021 os criterios de reparto, así como o propio reparto, dos fondos previsto nos Orzamentos Xerais de 2021, para busca, identificación e dignificación de persoas desaparecidas durante a Guerra Civil e a Ditadura.

O crédito destinado á Comunidade Autónoma de Galicia ascende a 106.395,08€, os cales teñen como obxecto a realización das tarefas de localización, exhumación e identificación de persoas desaparecidas durante a Guerra Civil e a Ditadura, así como para actividades de divulgación dos traballos efectuados e resultados conseguidos e de

dignificación dos lugares de enterramento e promoción dos lugares de memoria asociados aos mesmos.

Con esta finalidade, subscríbese un convenio de colaboración entre a Vicepresidencia Primeira e Consellería de Presidencia, Xustiza e Turismo, a Consellería de Cultura, Educación e Universidade e a Universidade de Santiago de Compostela para desenvolver, ao longo do período 2021-2024, as seguintes liñas estratéxicas:

- Localización, exhumación e identificación de vítimas.
- Divulgación de traballos efectuados e resultados conseguidos.
- Dignificación dos lugares de enterramento e promoción dos lugares de memoria.

5. Localización do ámbito de traballo

A fosa común obxecto da intervención arqueolóxica que se recolle no presente proxecto está situada no concello coruñés de A Capela, concretamente no cemiterio parroquial de Santiago da Capela.

As coordenadas UTM (ETRS89) da zona de actuación son as seguintes:

- UTM X: **576684**
- UTM Y: **4809499**

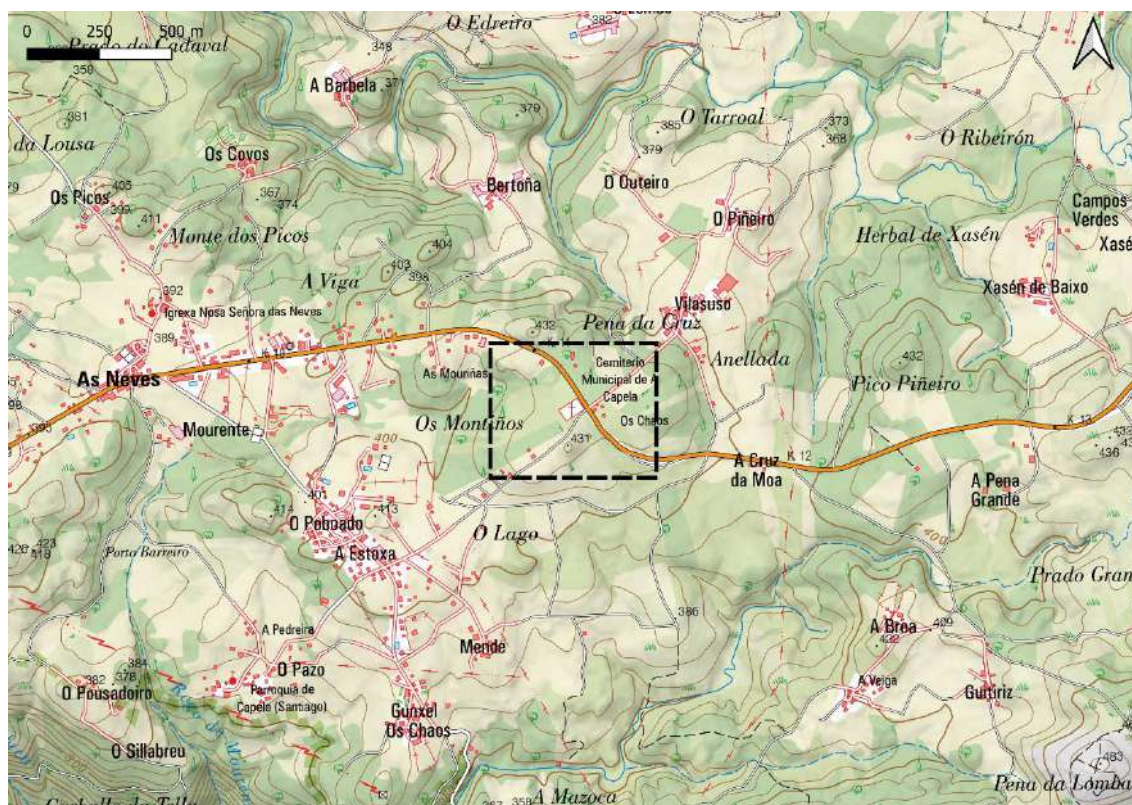

Figura 3. Localización do cemiterio. MTN 1:25.000

Figura 4. Localización do cemiterio, PNOA Máx. Actualidade.

6. Formulación da intervención e obxectivos

Coa intervención que se pretende levar a cabo preténdese recuperar os restos de catro persoas as cales foron enterradas na fosa común obxecto da intervención. Para ilo, escarvarase a área na que presumiblemente se localiza a fosa para a continuación, extraer e identificar os restos e devolverllos as súas familias.

En concreto os obxectivos que se pretenden son:

- Escavación e identificación individualizada dos restos.
- Documentación e análise de campo de cada corpo identificado.
- Exhumación e extracción individual de cada corpo identificado como represaliado.
- Rexistro das marcas de violencia de cada un dos represaliados identificados.
- Análise individualizada no laboratorio para obter datos primarios non observados en campo.
- Relacionar os datos aportados polas fonte bibliográficas e documentais e as testemuñas orais cos datos obtidos durante o proceso de escavación.
- Adoptar as medidas de conservación e protección necesarias, na preservación dos restos óseos para proceder a analíticas de ADN.

O espazo que será obxecto da intervención arqueolóxica é unha fosa común na que se atopan depositados restos de vítimas da violencia que acompañou ao golpe de Estado de xullo de 1936. As fosas forman parte do itinerario que seguían aquelas persoas obxecto desa violencia, sendo o estadio e o espazo final polo que pasaban tras decidirse o seu destino: o asasinato. A efectos de catalogación, son un espazo de enterramento. Os espazos regulares de enterramento están relacionados co tipo de inhumación, co enterramento regular do cadáver nun cemiterio, nunha tumba ou nun nicho identificable; cando a inhumación da vítima non se realiza seguindo ese procedemento, atopámonos ante

enterramientos levados a cabo de forma irregular, dos que son paradigmáticos os enterramientos en fosas comúns.

Nestas fosas comúns podemos atopar dende unha cantidade mínima de corpos - dos asasinados- ata números máis elevados de vítimas. Porén, no caso galego non se teñen identificado moitas fosas que conteñan inxentes cantidades de corpos, unha situación que si se da noutros lugares do Estado debido ás diferenzas nas formas de exercer a violencia. A este respecto, a fosa do cemiterio de Vilarraso, en Aranga, representa o enterramento irregular máis numeroso de Galicia, con 37 corpos identificados. Sen embargo, si existe unha grande cantidade de enterramientos irregulares -e tamén regulares-, en fosas, aínda que con poucos corpos en cada unha delas.

Dentro das fosas aínda existe unha distinción máis a ter en conta a efectos da súa catalogación. Á hora de identificalas e estudalas podemos atoparnos con fosas en campo aberto, é dicir, con fosas comúns que non están relacionadas cun cemiterio, se non que se identifican como tal debido ao abandono de corpos tras o asasinato, producíndose o enterramento nun lugar determinado no que permanecen soterrados sen ser trasladados. Por outra banda, atopamos as fosas comúns de cemiterio, isto é, aqueles espazos existentes dentro dun cemiterio, empregados para outro tipo de inhumacións, e que serviron ao mesmo tempo para o traslado e enterro dos corpos dalgúns asasinados. Son, polo tanto, espazos que xa eran empregados con anterioridade e que foron empregados con posterioridade, pero que tamén serviron como lugar de enterramento para as vítimas.

A fosa do cemiterio de Vilacoba pertence a esta segunda tipoloxía. Debido a isto, o estudo histórico previo á intervención sobre a mesma cobra unha gran importancia, pois ten como obxectivo analizar todos os datos dispoñibles para, na medida do posible, recoñecer o espazo concreto que se empregou para enterrar ás vítimas da violencia. Con isto

preténdese facilitar a labor arqueolóxica e economizar os esforzos para que sexa o máis eficiente posible. Delimitar o espazo físico sobre o que se actuará é unha decisión, ademais, interdisciplinar e consensuada entre os historiadores encargados do estudo, os arqueólogos que a levarán a cabo e o responsable antropólogo forense. Entre todos veñen de concretar ese espazo tras realizarse o estudo previo.

O estudo histórico – realizado polos investigadores e investigadoras do Grupo Histagra - comezou co coñecemento das vítimas enterradas na fosa. O coñecemento da identidade das vítimas é o que permite o seguinte paso da investigación: a documentación de todos os datos posibles relacionados con elas para conseguir identificalas e situalas da forma máis precisa posible. Neste sentido, Galicia ten unha posición privilexiada dentro do conxunto do Estado, pois grazas ao Proxecto Nomes e Voces (2006-2012) contamos cunha base de datos (vitimas.nomesevoces.net) na que se atopan catalogadas todas as vítimas da violencia que sucedeu ao golpe de Estado, con numerosos items asociados que referencian as diferentes fontes ás que recorrer para a documentación de cada unha desas vítimas. É grazas á base de datos de Nomes e Voces que se puido facer unha primeira achega á documentación asociada a cada asasinado -por exemplo, os rexistros de defuncións-, o que tamén permitiu coñecer que cantidade de información temos dispoñible en cada caso.

Relatan os investigadores que:

Iniciamos a nosa investigación, tal e como comentamos, grazas á petición dos familiares das vítimas Joaquín Antón Rodeiro e José Guerreiro Guerreiro, pola que aseguran que están enterrados nunha fosa no cemiterio da Capela, xunto con Manuel Franco Bermúdez. En primeiro lugar, partimos do traballo realizado polo proxecto Nomes e Voces e revisamos as súas fichas na base de datos. Como resultado, observamos que, nos tres casos, no rexistro de defunción non constaba o concello de

aparición do cadáver nin o lugar de enterramento. Isto significa que teríamos que, antes de nada, constatar a localización de ditos corpos no cemiterio da Capela e determinar se puidese haber máis vítimas alí enterradas.

Os familiares entregáronos documentación que eles mesmos recompilaro para localizar os corpos e que serviu para realizar unha prospección e busca da fosa do cemiterio da Capela, no ano 2008, levada a cabo pola Asociación para la Recuperación de la Memoria Histórica e concluída cun resultado negativo. Entre a información achegada, destaca a declaración escrita de varias testemuñas facilitadas polo cura de Santiago da Capela, a finais dos anos setenta, Ramón Permuy Sardiña. A máis completa é a de Victoriano Salgado Salgado:

conocido y amigo de Joaquín Antón, afirma que estando trabajando en una finca cercana al cementerio de Capela, oyó unos disparos procedentes del cementerio e instantes despues es llamado por un Guardia Civil para que ayudase al encargado del cementerio (hoy difunto) a enterrar al que reconoció ser JOAQUÍN ANTÓN RODEIRO, su amigo, cuyo cadáver manaba sangre.

A bibliografía apenas recolle detalles do asasinato e do enterramento dos tres veciños das Pontes no cemiterio da Capela, mentres que a fonte oral si constata esta realidade con relativo detalle¹. A única referencia que difire desta idea é a investigación de Xosé Manuel Suárez, pois sinala como lugar de asasinato, As Pontes, pero non fai alusión ao lugar de enterramento. É certo que os rexistros de defunción das vítimas atópanse no xulgado das Pontes e foron inscritas por orde do delegado militar de Orden Público, pero nada nos apunta a que foran enterrados noutro cemiterio que non fose o da Capela. O feito de rexistrar as mortes nun determinado xulgado non se ten constatado como un elemento indicador do lugar onde está enterrado o cadáver. Poden ser moitas as circunstancias que inflúan neste feito, como o lugar dende o que emana

a orde do asasinato ou o lugar onde os familiares residen e inscriben ao defunto, entre outras posibilidades.

En canto á busca de máis posibles vítimas enterradas neste espazo, comezamos por filtrar na base de datos de vítimas de Nomes e Voces por concello de morte e, posteriormente, lugar de enterramento (A Capela) e, como resultado, obtivemos catro vítimas entre as que non se atopaban as que inicialmente buscábamos, Celestino e Ramón Sardiña Navarro e Manuel Prado Allegue. Esta lista aumentou conforme nos familiarizamos coa bibliografía específica e tras a colaboración establecida coa Asociación cultural Memoria Histórica Democrática. O traballo en equipo permitiu incluír a unha sétima vítima no grupo de vítimas posiblemente enterradas no cemiterio da Capela, Ramón Agras Fernández. Posteriormente, recolleremos neste informe os datos recompilados sobre elas nunhas fichas individuais, pero, a modo de recompilación inicial, en principio, barallamos dúas posibilidades na nosa busca, por un lado, unha fosa con sete persoas ou, por outro, dúas fosas con tres e catro individuos, respectivamente. Digamos que os asasinatos das sete persoas se realizan cun día de diferenza, entre o 18 e o 19 de agosto de 1936, polo que, calquera das dúas hipóteses podería ser plausible.

A mediados de agosto de 1936 a organización da Delegación de Orden Público de Ferrol dá un xiro coa chegada de Victoriano Suanzes. Distribuíuse en 5 negociados instalados no instituto, no cuartel de Garda Civil e na Academia de Maquinistas, e os investigadores observan un cambio nas dinámicas da violencia. As “sacas” fixéronse aínda mais intensas e moitas vítimas pasaron de ser executadas na mesma captura, a ser sacadas dos cárceres por orde expresa do delegado ou da Policía, para ser executados nos cemiterios da contorna. Posteriormente, o *modus operandi* máis habitual no funcionamento da “violencia do 36” foi tratar de dar a coñecer e outorgar visibilidade, por diversos mecanismos, ás mortes. As autoridades golpistas e os seus colaboradores elaboraron informes e notas que aludían a falsos intentos de fuxida por parte das

víctimas para “xustificar” os asasinatos². Deste modo, os “paseos” dos irmáns Sardiña Navarro, Manuel Prado e Ramón Agras aparecen relatados na prensa do momento do seguinte xeito:

Durante la madrugada de hoy, al ir destacados elementos de las fuerzas que guarnecen esta villa a efectuar un reconocimiento en las inmediaciones de Villasuso, del Ayuntamiento de Capela, a fin de recoger algunas armas que según declaraciones tenían ocultas los elementos extremistas, fueron tiroteados. Los rebeldes que actúan por aquella parte apenas aparecieron en las cercanías de Villasuso las primeras patrullas, comenzaron la agresión con nutridas descargas cerradas. Al verse agredida la fuerza al servicio del orden, desplegó con rapidez, tomando posiciones para impedir huida de los revoltosos. Sin embargo, cuando se estrechó el cerco y se efectuó un reconocimiento, fueron encontrados los cadáveres de Manuel Prado Allegue, Ramón y Celestino Sardiña Navarro y Ramón Agra Fernández. Los cadáveres fueron inhumados en el cementerio de Capela.

O eufemismo que empregan para describir o asasinato non nos achega demasiada información relevante para a nosa pescuda, pero o que nos resulta útil é a referencia ao lugar de enterramento dos cadáveres, o cemiterio da Capela, polo que a nosa aposta inicial (sobre a localización dos cadáveres) colle aínda mais consistencia.

En relación á posible localización dos restos, sinalan os investigadores que:

A primeira hipótese que presentamos basease na observación da distribución do espazo e no coñecemento previo sobre o modo de actuación dos pelotóns de fusilamentos en casos similares. **Esta posible localización sería na parte posterior do cemiterio, unha área afastada da porta de entrada e pegada ao antigo muro de peche (que na actualidade divide o cemiterio vello do novo).** Esta zona quedaría

delimitada, segundo a distribución actual dos nichos e do cemiterio, a un pequeno rectángulo situado en fronte á caseta do lavadoiro (figuras 7 e 8). Esta hipótese tería sentido en canto a que, para este tipo de enterramentos, adoitaban escoller zonas pouco frecuentadas, que non foran áreas principais e centrais do entorno e que puideran pasar desapercibidas.

Con todo, unha segunda hipótese está relacionada coa versión ofrecida por dous testemuños que viviron de forma coetánea aos feitos. O primeiro deles trátase dunha veciña da parroquia que naceu no lugar de Sande, nora dunha das persoas que axudou a enterrar a algunha das vítimas. De pequena recorda que na esquina da marxe esquerda do cemiterio eclesiástico, había unha silveira sobre a que dicían que non se podía tocar nin facer nada porque alí enterraran aos “paseados”. **Na actualidade é unha zona na que hai nichos, descoñecemos as circunstancias desas construcións, pero é certo que nos planos históricos do cemiterio dos anos cincuenta esa esquina aparece deserta.** Esta versión é coherente co que sinala o alguacil do concello da Capela, Manuel Doce Viñas (alias “O Panda”) no seu escrito sobre os fusilados no cemiterio:

(...) Ramón Sardiña Navarro y Celestino Sardiña Navarro, ignoro en que parte del cementerio fueron fusilados. Además de estos fueron fusilados otros más que en este momento ignoro cómo se llamaban, lo que recuerdo, sí, bien, que al pasar algunos días después y pasar yo por allí por junto a dicho cementerio, he visto manchas de sangre seca en (?) de la arena que estaba a la puerta única del cementerio dicho, del cementerio que no es civil. El dicho cementerio, no es un cementerio solo, el cementerio civil está unido al otro y a la parte del oeste, por consiguiente, que no es civil, está la puerta al viento este. La arena que se deja (?) entonces estaba amontonada en dicha parte de la puerta del cementerio que no es civil y a la parte

izquierda, entrando en el cementerio por dicha puerta. La arena en cuestión estaba destinada para emplear en la construcción de dicha, que entonces se construían en dicho cementerio. Recuerdo que la sangre que allí he visto en dicha arena fue derramada por los señores que fusilaron, pero se conocía que alguna persona o persona tuvieron la curiosidad de tapar con la misma arena esta sangre derramada para evitar que la viese el público que en lo sucesivo y en aquellos días pasase por allí, que siempre hace mal efecto el verla (...).

Outra das características que teñen os enterramentos dos “paseados” nos cemiterios é que, se as vítimas foron asasinadas nese mesmo espazo, non adoita estar moi lonxe un lugar doutro. É dicir, se os asasinaron á beira dun montón de área situada á marxe esquerda da porta da entrada, é moi posible que lle deran sepultura nesa mesma esquina para non complicar o traslado de corpos e axilizar o enterramento.

7. Metodoloxía da intervención arqueolóxica

7.1. Teledetección e prospección GPR

Como paso previo á realización de movementos de terra, propúxose a realización dunha prospección mediante xeo-radar ou ground penetrating radar. Está é unha técnica de teledetección de curto alcance con radar, deseñada para empregar antenas de pouco peso e cunha ampla gama de frecuencias co obxectivo de conseguir un equipo lixeiro que poida ser anexado e portado por unha ou dúas persoas. O seu fundamento basease na emisión cara ou subsolo de impulsos electromagnéticos de moi curta duración (1-2 ns) na banda de frecuencias de VHF-UHF (habitualmente nun rango entre 10 Mhz – 2 Ghz e a recepción dúas seus ecos. O proceso de detección #producir por un cambio nas propiedades electromagnéticas dous medios atravesados, producindo que parte dá enerxía sexa reflexada de volta, mentres ou resto continúa ou seu camiño. Dispoñendo unha atena receptora na superficie é posible detectar estas reflexións e, con elas, xerar unha serie de rexistros espazo-tempo (radargramas). Ao ir desprazando as antenas sobre a superficie vanse rexistrando ou conxunto de reflexións producidas, co que se obtén unha imaxe dá historia de reflexións baixo a liña de desprazamento dá antena, tal e como se amosa a continuación.

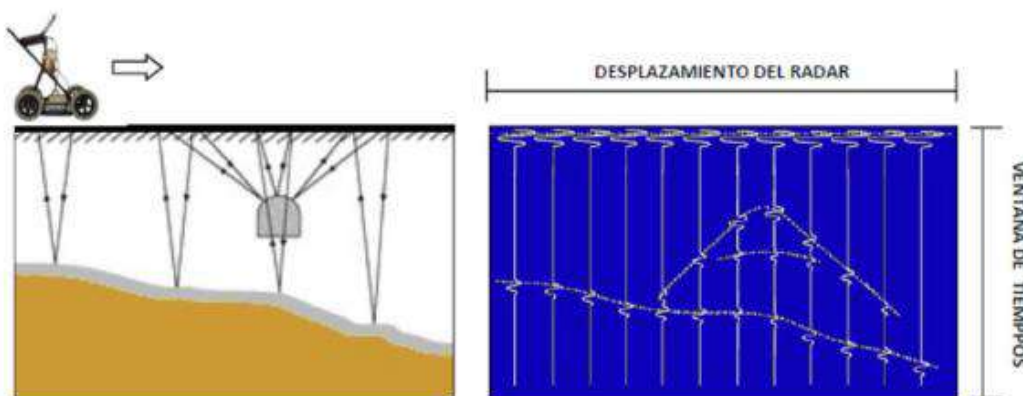

Figura 5. Esquema do proceso de toma de datos e xeración de rexistro cun sistema xeo-dar GPR.

A información de cada perfil plásmase nestes radargramas, os cales representan a cantidade de enerxía recibida en función do tempo (eixo vertical) e en función do avance do radar (eixo horizontal). Como o tempo que tarda cada reflexión está vinculado á profundidade á que está o obxecto, obtense información sobre a dimensión vertical, sendo unha das maiores vantaxes deste sistema. A interpretación destes rexistros e o procesamento da información pode ser unha labor complexa na que xoga un papel fundamental a experiencia do investigador.

A profundidade de penetración que se pode conseguir está en función de diferentes parámetros que inclúen a frecuencia do pulso emitido pola antena e a condutividade eléctrica do terreo. A menores frecuencias, a penetración é maior, pero á súa vez, a resolución espacial diminúe. Cómpre pois establecer un compromiso entre a penetración e a resolución necesarias para seleccionar a antena máis adecuada ás características do estudo que se queira levar a cabo. É importante ter en conta que a permitividade dieléctrica da auga pode provocar, en caso de saturación, unha diminución considerable da capacidade de penetración do sistema.

Figura 6. Prospección con xeo-radar no xacemento romano de Proendos (Sober, Lugo).

7.2. Estratexia de escavación

Tendo en conta a información dá que se dispón logo das investigacións feitas en relación ao lugar non cal sitúase a fosa na que foron depositados vos restos das persoas antes mencionadas, propúxose nun inicio a realización de dúas sondaxes arqueolóxicas dentro do espazo delimitado polo cemiterio da Capela. As sondaxes terán unhas dimensións de 2x5 metros, non caso dá S1, e 3x3 metros, non caso dá S2, e localizaranse nos puntos indicados na imaxe que se amosa a continuación. Porén, esta proposta unicamente efectuaríase en función dos resultados da teledetección se estes non achegan certezas. En caso contrario, a localización, tamaño e orientación das sondaxes obedecerá

aos resultados dá prospección. Ao remate dous traballos taparanse as sondaxes devolvendo ou cemiterio ao seu estado orixinal.

Figura 7. Localización inicial das sondaxes expostos no cemiterio de Santiago da Capela. PNOA Máx. Actualidade.

Enténdese por sondaxe arqueolóxica, conforme ao establecido no artigo 95 da Lei 5/2016, de 4 de maio, do patrimonio cultural de Galicia, a remoción de terras complementaria da prospección orientada a comprobar a existencia de restos arqueolóxicos ou a recoñecer a súa estratigrafía.

Figura 8. Lugar non se que planeteó en inicio o sondaxe S1.

Figura 9. Lugar non se que planeteó en inicio o sondaxe S2.

Para a realización do proxecto cóntase coa colaboración, tanto na investigación histórica como na busca, localización e exhumación do Antropólogo Forense Fernando Serrulla, do Instituto de Medicina Legal de Galicia.

Esta colaboración considérase esencial de conformidade cos protocolos vixentes sobre a materia, e nomeadamente co recollido no Protocolo de actuación en exhumacións de vítimas da Guerra Civil e a Ditadura comentado en anteriores apartados deste proxecto.

Fernando Serrulla conta con 20 anos de experiencia en exhumacións da Guerra Civil español, interveu en máis de 100 exhumacións en colaboración coa Sociedade de Ciencias Aranzadi, foi designado forense responsable no convenio asinado coa Xunta de Galicia no 2022 para acometer exhumación, e é doutor pola Universidade de Granada dedicando a súa tese doutoral á Antropoloxía Forense da Guerra Civil española.

7.3. Rexistro da información

A sondaxe levarase a cabo fundamentalmente con medio manuais. Nos depósitos nos que se identifiquen restos humanos ou elementos de interese, e tendo presente o protocolo antes reproducido, optarase sempre que sexa posible polo uso de instrumentos pequenos como palustres brocas, espátulas de madeira e instrumentos odontolóxicos. Empregarase a técnica de escavación estratigráfica con alternancia de escavación por niveis artificiais, todo ilo circunscrito os límites da sondaxes previamente replanteado. En consecuencia, a intervención avanzará seguindo a secuencia estratigráfica real do terreo, ou ben mediante a retirada en sucesivas capas artificiais ata detectar cambios significativos na estratigrafía, para a continuación realizar unha escavación estratigráfica.

O rexistro e descrición dos diferentes estratos e interficies que compoñen a estratificación arqueolóxica realizarase atendendo á adaptación do modelo harrisiano proposto en 1999 por César Parcero Oubiña, Fidel Méndez Fernández e Rebeca Blanco Rotea.

Para facilitar e axilizar o rexistro da información durante os traballos de escavación, así como co obxectivo de xerar un rexistro homoxéneo e coherente en canto aos conceptos, termos e criterios de avaliación empregados, dispórase dunhas fichas de rexistro previamente confeccionadas como as que se axuntan ao presente proxecto.

A documentación descritiva recollerá unha valoración básica da secuencia estratigráfica documentada na sondaxe. A información estruturarase de forma que primeiro se recolla o estudo analítico de cada entidade de estratificación identificada, seguido dunha interpretación, referíndose de forma xenérica á explicación do proceso de formación concreto de cada elemento. Cada estrato e elemento identificado terá a súa propia numeración e ficha de rexistro, e relacionaranse cunha secuencia cronoestratigráfica global.

Para a descrición dos depósitos usaranse os seguintes criterios:

Cor	
<i>A cor debe recollerse preferiblemente en húmido (fresco), usando os nomes das cores comúns xunto co contrastado directo co código de cores Cailleux. Fixarase a cor predominante, sen impedimento de que se recollan outros tons ou se sinale a variación de cores.</i>	
Composición granulométrica	
<i>Diferenciarase entre texturas de fracción fina (partículas inferiores a 2 mm de diámetro) e grossa (partículas superiores aos 2 milímetros). Para a fracción fina diferenciarase entre (de máis a menos fino) limos, areas e arxilas, mentres que a fracción grossa se clasificará en gravas (2-60 mm), pedras (61-200 mm) ou bloques (>200 mm).</i>	
Estrutura	
<i>A estrutura refírese á organización interna de cada unidade, diferenciarase entre estruturados e non estruturados.</i>	
Compactado / consistencia	
Solto	Non coherente
Suave	<i>A masa ou partículas que forman parte do depósito están moi debilmente unidos e fráxiles, disgrégase facilmente baixo presión moi lixeira.</i>
Duro	<i>Moderadamente resistente á presión. Pode disgregarse cos dedos.</i>

Moi duro	Moi resistente á presión. Pode disgregarse coas mans só con dificultade.
Extremadamente duro	Extremadamente resistente á presión. Non se pode disgregar coas mans.
Textura	
Non adherente	O material (Sedimentario) predominante coa que está composto o depósito unha vez liberada a presión practicamente non se adhire aos dedos.
Lixeiramente adherente	O material predominante co que está composto o depósito unha vez liberada a presión o material adhírese aos dedos pero despréndese completamente.
Adherente	Despois da presión o material adhírese aos dedos e tende a estenderse bastante cando se separan os dedos.
Moi adherente	Logo da presión, o material adhírese fortemente aos dedos e é decididamente extensible cando estes se separan.
Plasticidade	
Non plástico	Non se forma cordón.
Lixeiramente plástico	Fórmase cordón pero rómpese inmediatamente se se curva en forma de aro.
Plástico	Fórmase o cordón pero rómpese ao dobralo en forma de aro.
Moi plástico	Fórmase cordón e pódese dobrar sen que se rompa.
Límites	
Abrupto	0-2 cm
Claro	2-5 cm
Gradual	5-15 cm
Difuso	>15 cm
Abundancia de restos	
Estéril	0 elementos
Moi poucos	2-5 elementos
Poucos	5-10 elementos
Abundantes	10-20 elementos
Extremadamente abundantes	>20 elementos

Para a descrición de elementos interfaciais verticais/cortes:

Tipo de estrutura	Indicarase a tipoloxía atendendo aos criterios de fosa/silo, oco de poste, gabia, etc.
Forma en planta	Refírese a forma da boca en planta, que se diferenciara entre globular, cuadrangular ou irregulares.
Dimensións e profundidade	Deixarase constancia do tamaño en planta e a fondura medida entre a boca e a base, entendida como o extremo máis afastado da boca.
Paredes	Farase referencia a si as paredes son simétricas ou non, e indicarase, cando sexa posible, a pendente das paredes medidas entre a boca e a base.
Niveis de recheo	Seguiranse os criterios establecidos para a descrición das secuencias estratigráficas.
Observacións	Indicaranse tamén aquelas características que resulten de interese e non foran rexistradas na descritiva.

Para a descrición de estruturas emerxentes empregaranse os seguintes criterios:

Tipo de estrutura	Atenderase á tipoloxía de muro, pavimento, fogar, muralla, cámara, xamba, lintel, etc.
Tamaño e acabado dos materiais	Descibirase o tamaño e características dos materiais que forman a estrutura, indicando si se usa máis de un tipo de material e, no caso de ser estruturas de pedra, indicarase, na medida do posible, o tipo de aparello.
Cimentación	Descibirase o sistema empregado (gabia, etc.).
Forma	Farase constar a forma da estrutura, tanto en planta como en alzado.
Dimensións	Farase constar o ancho, o alto e a lonxitude da estrutura.
Orientación	En relación aos eixos cardinais ou outros elementos de referencia.
Observacións	Indicaranse aquelas características que resulten de interese e non foran rexistradas na descritiva.

Empregarase coordenadas absolutas, utilizando o sistema de coordenadas UTM, coa proxección ETRS89. Para o desenvolvemento da

intervención contarase preferentemente cunha estación total ou GPS subcentimétrico que permita recoller datos espaciais, tanto relativos á localización de restos de interese como para a delimitación e representación dos estratos e interfaces identificados. Fotografaranse todos aqueles elementos e entidades arqueolóxicas que resulten de interese para os obxectivos deste proxecto. A totalidade do rexistro fotográfico realizarase en soporte electrónico de alta resolución (NIKON D3400, NIKON D3200, ou semellantes).

Para a documentación planimétrica priorizarase o emprego da fotogrametría terrestre, se ben, cando non sexa posible, empregarase o método tradicional de debuxo, delineando cada unha das entidades ou elementos de interese identificados en planta ou nas seccións de parede a escala 1:20 para logo procesar os debuxos mediante software de deseño gráfico (AutoCAD 2014 ou semellantes). En consecuencia, do exposto, a documentación xerada mediante técnicas como a fotogrametría ou mediante o emprego de instrumentos topográficos de precisión, entregarse en formato electrónico, en soporte shapefile (shp) ou compatibles, coa finalidade de que permita unha fácil interacción entre sistemas SIX.

[illegible]

FICHA DE UNIDADE ESTRATIGRÁFICA

Nº UE

XACEMENTO:	ANO:		CÓD. INTERVENCIÓN:		SECTOR:																						
TÍTULO UE																											
Atributos	Valores		Atributos	Valores																							
Tipo UE			Cor (positivas)																								
Potencia			Compactación (estratos)																								
Orientación			Granulometría (estratos)																								
Inclinación			Fotografía (non, indicar motivo)	Si	Non	-																					
Dimensións (Lonx x Alt x Anch)			Indicar en función dos eixos cardinais N-S, E-O a ser posible																								
Forma																											
Composición/Materiais																											
Frecuencia e tipo de materiais																											
Arqueolóxicos ou non, p.ex: clastos																											
Debuxo	Si: Perfil:		Planta:			Non																					
Topografía	Si: Estación:		GPS:	-	Fotogrametría	-																					
				-	Cota máxima:	-																					
				-	Cota mínima:	-																					
Mostra	Si: Datación:	-	Flotación:	-	Testemuña	-																					
				-	Outros	-																					
				-	Material:	-																					
				-		Non																					
Descrición																											
Guía para a descrición. Incorporación da maior información posible Cortes: en forma de planta, forma das esquinas, paredes, base, rupturas cóncava e convexa, alteracións, UE de recheo. Elementos construtivos: materiais, tratamento/talla, técnica construtiva/aparelo, morteiro/xuntas, dirección das caras, deformacións, revestimentos e enlucidos, observacións. Interface construtiva: forma, dimensións, observacións. Bosquexo: indicar UE de maneira numérica no mesmo. ← ↑ → ↓ ↗ ↘ ↙ ↚																											
Bosquexo/imaxe: Norte: ☐																											
Relacións		Igual a																									
Cuberta por		Cobre a																									
Reenchida por		Reenche a																									
Cortada por		Corta a																									
Apóiaselle		Apóiasse en																									
<table border="1"> <tr><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td></tr> </table>																											
Interpretación																											
Redactor/a da ficha: _____ Data: _____ Fase: _____ Revisada: _____																											

- **Fichas de rexistro das mostras que se recollan**

FOLLA ÍNDICE DE MOSTRAS

ACTUACIÓN:

FOLLA N° 1

[illegible]

tempos
arqueólogos

▷ CIF: B70608948
✉ info@tempos.es
🌐 www.tempos.es
📞 TemposArqueólogos
☎ 677 164 635 / 650 337 454

REXISTRO DE MOSTRAS

		ACTUACIÓN	SECTOR	CATA	URs	UE(s)	Nº
Rexistrado por							Data
RECOLLIDA		Tipo de material					
Mostra dirixida a							
Datación	Carpoloxía	Palinoloxía	Ictiofauna	Malacoloxía	Fauna	Sedimentoloxía	Microfauna
Forma de recollida		Aleatoria	Agrupada	Illada	Total	Nº Litros:	
Risco de achados intrusivos:		Alto:	Medio:	Baixo:			
Motivo do risco:							
Tipo de estrutura / UE							
Observacións e descrición da localización							

Rexistro gráfico	Sección	Plantas	Fotos
------------------	---------	---------	-------

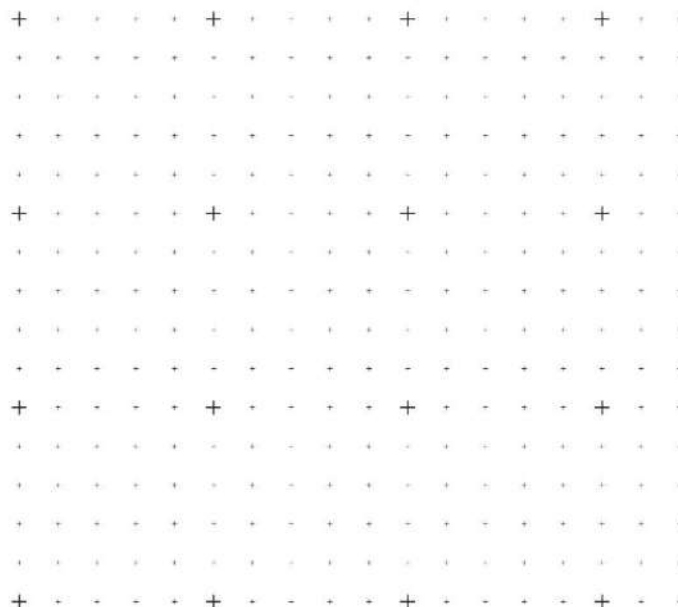
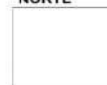
ESQUEMA DO PERFIL / PLANTA

Escala:	
UR(s):	

Coordenadas esquina inferior esquerda

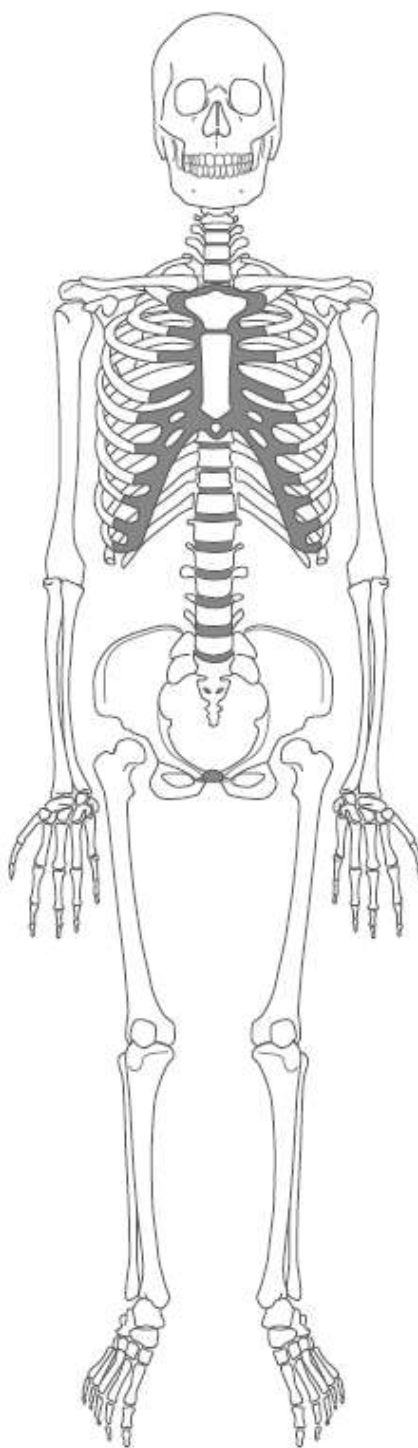
X	
Y	

NORTE

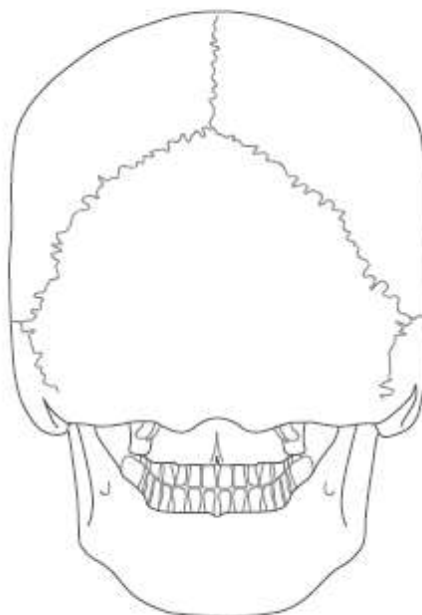

Botarase man, ademais do glosario de termo, dos esquemas anatómicos recollidos no Protocolo de Minnesota sobre a Investigación de Mortes Potencialmente Ilícitas (2016) coa finalidade de representar, de ser o caso, as características dos restos humanos que se identifiquen.

- **Esqueleto do corpo enteiro**

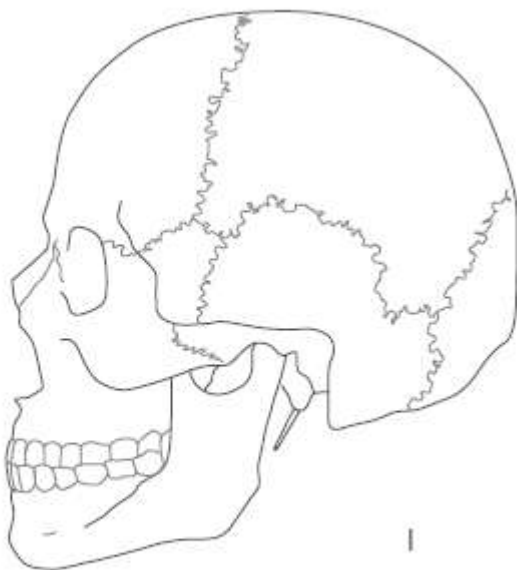

- **Cranio – vista anterior e posterior**

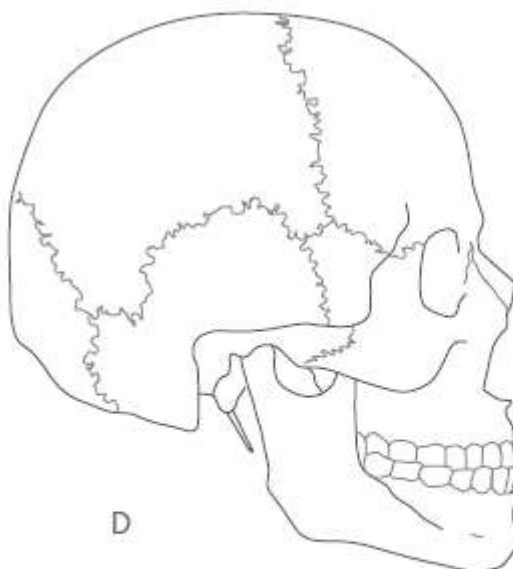

- **Cranio – vista lateral (esquerda – I – e direita – D –)**

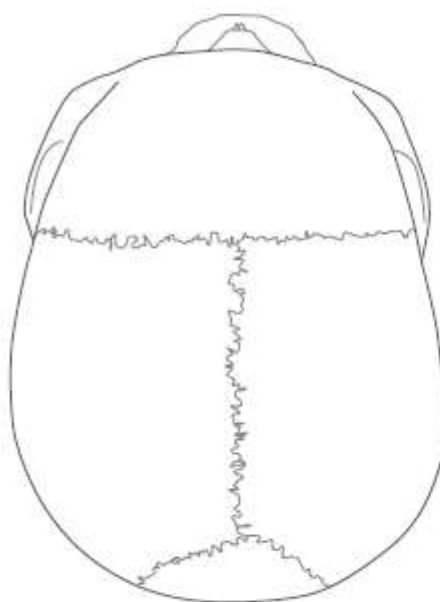
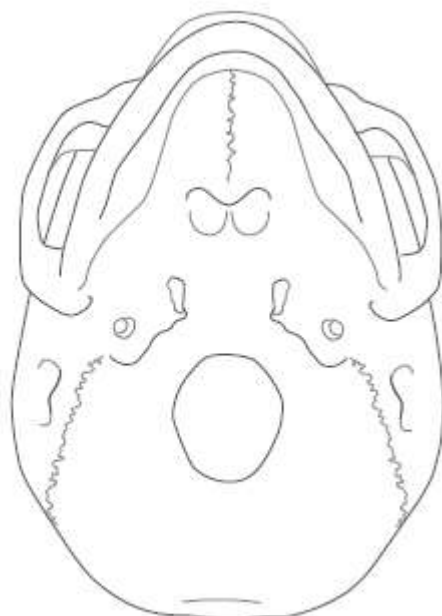

I

D

- **Cranio – base e bóveda**

7.5. Material arqueolóxico

O material arqueolóxico atopado durante a intervención será vinculado á UE de localización e posteriormente lavado, siglado e inventariado, depositándose no museo que a Administración considere oportuno. A sigla proposta é: FCVI22.UE/01 (Fosa Común Vilacoba Ano 2022.número de UE/ número de peza). Será realizada unha base de datos de materiais, en formato Excel, no que se incluírá a sigla de cada fragmento, o material no que está realizado e súa tipoloxía, ademais de outros datos que poidan resultar de interese para a súa mellor identificación e contextualización.

Os restos óseos ou obxectos de índole persoal identificados entregaránselle ás familiares das persoas enterradas na fosa, xa que este tipo de restos non poden ser considerados como bens do patrimonio arqueolóxico dado que este tipo de restos pertencen ao dominio público e a Lei 52/2007, de 26 de decembro, pola que se recoñecen e amplían os dereitos e se establecen medidas en favor os que padeceron persecución ou violencia durante a Guerra Civil e a Ditadura, o destino dos restos humanos é a súa recuperación polos descendentes directos das persoas asasinadas, a súa identificación e eventual traslado a outro lugar ou a inhumación no cemiterio correspondente ao termo municipal no que se atoparan.

8. Desenvolvemento da actuación arqueolóxica e resultados

8.1 Teledetección e prospección GPR

Teniendo en cuenta os obxectivos e as características da contorna, expúxose unha prospección extensiva con georradar, técnica que permite achegar información de detalle en canto a cortes e movementos de terra compatibles con fosas de represión, incluíndo datos sobre a profundidade e morfoloxía destes elementos. Os datos obtidos presentan boa calidade, cunha penetración media de 1.7 m de profundidade, con zonas concretas nos que se alcanzaron os 2 m baixo superficie. A prospección xerou 310 seccións individuais de georradar. Estas seccións ou radargramas procesáronse para eliminar ruídos electromagnéticos externos e para equilibrar a resposta das cinco antenas do sistema. A partir dos datos procesados xerouse unha secuencia de dezaseis cortes horizontais ou vistas en planta dos datos, correspondentes a lapsos de profundidade de 0.19 m. A secuencia abarca desde a superficie ata unha profundidade estimada de 1.72 m.

Figura 10. Zonas expostas no proxecto de intervención e áreas executadas.

A prospección georradar realizouse cun sistema de georradar IDS customizado para SOT, equipado con cinco antenas de 600 MHz en lectura simultánea. Os datos obtivéronse cunha resolución de 0.03 x 0.20 m.

O proceso dos datos consistiu en dúas fases: por unha banda, a corrección de erros e interferencias dos datos e por outra, a súa posterior integración nun só bloque de datos tridimensional. A corrección dos datos realizouse mediante un filtro band-pass para a corrección de derivaa de fase e para eliminar ruídos de frecuencia e, finalmente, outro filtro de background para eliminar ruídos electromagnéticos constantes. Unha vez corrixidos os datos, integráronse nun bloque tridimensional mediante o programa GPR-Slice. A partir deste bloque, xerouse unha secuencia de dezaseis cortes horizontais ou visualizacións en planta representativos de 42 cm de grosor, de 0 a 1.50 m de profundidade.

O sistema SIG do proxecto creouse utilizando a aplicación libre QGis 3.26. Todos os datos utilizados baseáronse no datum ETRS89 29N (EPSG: 25829). A cartografía de base utilizada obtívose da infraestrutura de datos do Instituto Xeográfico Nacional (IGN), incluíndo imaxes aéreas vixentes e históricas e bases cartográficas a escalas variables. O posicionamento dos datos foi realizado un GPS subcentimétrico (Stonex 850 A), con base e rover, en referencia á rede IGN. Os datos foron tomados en coordenadas ETRS89 UTM 29N con modelo de Geoide EGM08 REDNAP.

Os datos obtidos en todas as prospeccións incorporáronse ao sistema SIG do proxecto para interpretar os datos obtidos no seu contexto topográfico e xerar a cartografía final de resultados, representada, tanto para datos como para interpretación, en forma de arquivos ráster e vectoriais (puntos, liñas e polígonos).

Figura 11. Prospección con georradar IDS RIS FastWave SOT.

Calidad de los datos

Os datos obtidos presentan unha calidade correcta, aínda que nas zonas con maiores acumulacións de pedra, o contacto das antenas coa superficie irregular ha producido datos de menor calidade.

A análise dos datos mostra un contraste elevado tanto para elementos horizontais (niveis de recheo, achegas de terra) como para elementos verticais (estruturas de enteramento). Aínda así, os datos obtidos mostráronse como dunha gran complexidade, localizándose elementos sen unha identificación clara, sobre todo relacionados con recheos heteroxéneos.

Elementos descritos

A análise dos datos obtidos mostra unha disposición moi complexa do subsolo en toda a extensión explorada. Para facilitar a explicación, preséntanse os resultados da prospección expoñendo primeiro o contexto de resposta obtido e en segundo lugar detállanse os elementos máis destacados que poidan corresponder con estruturas de enterramento.

Figura 12. Interpretación de niveis superficiais.

Debe destacarse de inicio a detección no espazo principal do cemiterio histórico de, polo menos, dous niveis horizontais por baixo da superficie actual, que se interpretaron como niveis de circulación precedentes ao actual, cubertos por achegas de terras en momentos indeterminados. Aínda que a disposición destes niveis é variable, estableceuse un rango aproximado de profundidade de 0.5-0.7 m para o primeiro nivel baixo superficie. Neste contexto de niveis de recheo, posiblemente de nivelación e reforma do nivel de uso do cemiterio, destaca a conservación de parte dun sistema de organización e compartimentación do espazo, mesmo de posible axardinamento (grupo 23), marcado por un camiño construído que parte da porta orixinal do cemiterio, alargándose a modo de praza ou elemento circular de distribución na parte central. Estes elementos foron eliminados nun momento indeterminado. En caso de existir nos anos 30, a detección deste andador podería supoñer un elemento que restrinxise as zonas útiles nas que puideron realizarse os enterramentos de represaliados.

Aínda que a disposición dos niveis máis superficiais que anularon e nivelaron este andador son variables, estableceuse un rango aproximado de profundidade de 0.5-0.7 m para este primeiro nivel baixo superficie. Baixo leste, é posible describir outros niveis de recheo máis profundos, situados situado ao redor de 1 m de profundidade. No esquema de contexto móstranse as extensións do primeiro nivel (grupos 1, 2 e 3). Nestes mesmos contextos de nivelación máis superficiais, foi posible detectar igualmente unha serie de conducións actuais, posiblemente de drenaxe ou condución de augas (32).

Pola súa banda, nos ámbitos explorados na contorna do antigo cemiterio civil e no corredor situado máis ao norte, non se detectan variacións estratigráficas tan extensas, apreciándose unicamente unha primeira capa diferenciada, ao redor dos 0.25 m de profundidade no extremo suroeste do corredor norte (grupo 18). Neste contexto caben destacar diferentes alteracións máis locais detectadas en toda a extensión explorada, algunhas das interpretadas como posibles enterramentos e, noutros casos, a elementos sen unha identificación concluínte. Isto móstrase nun esquema de interpretación simplificado e nas seccións simples das figuras 5-7. No espazo central do cemiterio detectáronse os elementos 10, 11, 12, 14, 15 e 24, que se identificaron como posibles enteramientos con estrutura construtiva ou con alteracións estratigráficas compatibles con enterramentos. Os grupos 12, 14, 15 e 24, detéctanse desde niveis moi superficiais, ao redor de 0.2 m de profundidade. O grupo 10 presenta unha profundidade algo maior, preto de 0.5 m de profundidade, cunha resposta máis cambiante, que podería indicar a superposición de máis dun elemento.

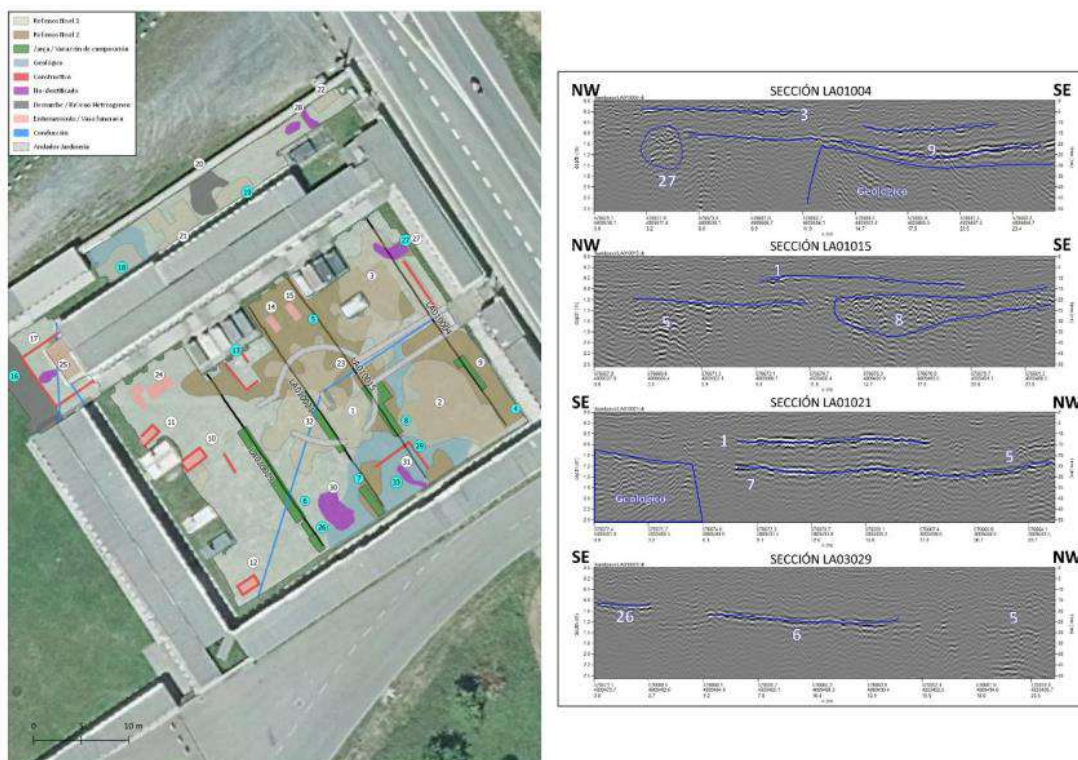

Figura 13. Zona central de cemiterio. Resumo e seccións simples.

A situación co denominado grupo 9, situado na esquina este de o recinto, é diferente. Aínda que se detecta ata unha profundidade algo superior, superando a interfase cos niveis máis profundos, tamén presenta unha variación de resposta por encima da súa vertical (sección A01004). Por iso interprétase que o grupo 9 podería responder a unha elemento de enterramento, que a diferenza dos anteriores, non contaría con ningunha estrutura asociada. Por iso, expónse a súa identificación cun elemento de enterramento en fosa simple, sen poder precisar se o seu carácter é individual. Fronte a estes elementos que permiten unha descrición e interpretación, foi posible identificar un bo número de anomalías que non permiten unha interpretación concluínte pola súa posición, características e morfoloxía.

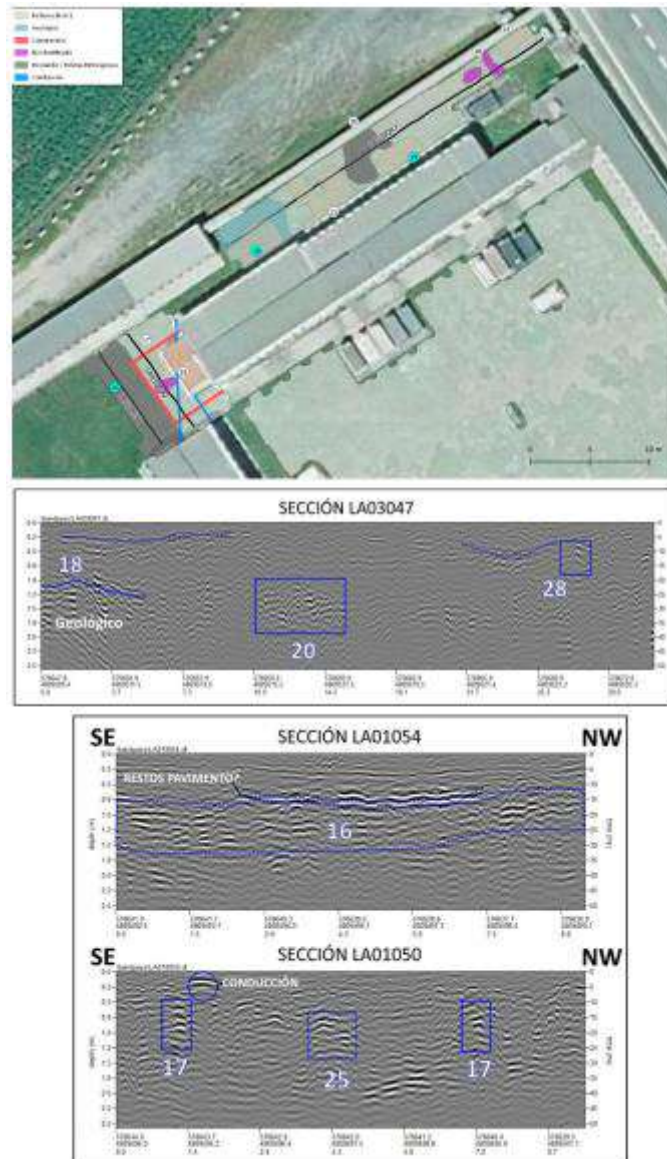

Figura 14. Zona cemiterio civil e corredor norte. Seccións simples.

O grupo 27, sitúase na esquina nordés do recinto central. Tal como apréciase na sección simple da figura 5, este elemento consiste nunha variación localizada de resposta, detectada desde uns 0.6 m de profundidade. Neste caso a resposta obtida é compatible con recheos heteroxéneos e a súa morfoloxía non parece responder con claridade a un enterramento individual ou a unha estrutura de vaso funerario.

De maneira similar, os grupos 30 e 31 mostran variacións locais de resposta compatibles con recheos diferenciados desde 0.6 m de profundidade, pero a súa dimensión vertical é reducida.

Pola súa banda, na contorna do recinto do antigo cemiterio civil, os resultados mostran unha resposta diversa respecto ao recinto central do cemiterio. Neste espazo destaca a detección dunha franxa con resposta reflectiva e de composición máis convulsa no límite oeste da prospección. Xunta a esta, defínese unha estrutura, chamada grupo 16, identificouse cos restos dun bloque de nicho actualmente desaparecido e desmontado nunha data indeterminada, posterior aos anos 30. Na sección representada na figura 6, apréciase un reflector horizontal que podería responder a restos dunha pavimentación ou nivel horizontal consolidado. En contacto co grupo 16 describíronse elementos lineais que se interpretaron como outros posibles muros (grupo 17).

No interior deste grupo de estruturas, describiuse unha alteración localizada entre 0.8 e 1.4 m de profundidade. Este elemento, chamado grupo 25, presenta características compatibles cun recheo diferenciado do subsolo, aínda que a súa atribución non é concluínte, xa que pode responder tanto a recheos construtivos como mesmo a unha estrutura de enterramento. Na zona de corredor que se desenvolve en pártia norte, na traseira de bloques de nichos, os datos obtidos mostran diferentes alteracións reflectivas nos niveis superficiais (grupos 19, 21 e 22), que se atribúen posiblemente a sondaxes realizadas en anteriores fases de proxectos de exhumación.

Na zona central do corredor describiuse o grupo 20, consistente nunha alteración reflectiva con evidentes variacións internas. A atribución desta estrutura é pouco concluínte, dado que podería responder a restos dun elemento construtivo localizado e, con menor probabilidade, a un ou máis enterramentos. Xa no límite nordés do corredor detéctase o grupo 28. Neste caso trátase dun grupo de anomalías reflectivas detectadas desde 0.4 m de profundidade e cunha dimensión máis reducida que os elementos precedentes. A atribución desta anomalía non é concluínte, aínda que non se descarta que poida responder a restos dun enterramento.

Figura 15. Síntese interpretativa simplificada.

Baixo este conxunto de anomalías situadas en cotas máis superficiais, foi posible describir outra serie de elementos conservados a maiores profundidades. No caso da parte central do cemiterio histórico, ademais vén marcada por un cambio de resposta no sinal a partir de 0.90-1 m. Isto tradúcese na distribución dun segundo conxunto de niveis de recheo, posiblemente de nivelación (grupos 4, 5 e 7). Baixo eles, de maneira máis clara no terzo sueste do recinto central, detéctase unha alteración extensiva por baixo de 1.2 m de profundidade que se identificou cun afloramiento xeolóxico (33). Este nivel xeolóxico tamén puido ser detectado no corredor norte, onde no seu extremo oeste do corredor delimitouse o grupo 18, que mostra unha resposta reflectiva desde superficie, pero cun aumento desta resposta desde 0.5 ata 1.1 m, onde se detecta un novo cambio, interpretado como produto dun afloramiento xeolóxico.

Na parte central, dentro de leste mesmo contexto, entre 0.7 e 1 m, describíronse estruturas de tipo lineal (13 e 29) que parecen definir perímetros algo maiores que o dun vaso funerario. Interpretáronse estes

elementos como posibles divisións de tipo construtivo, construídos, pola súa profundidade, nun momento previo á existencia do cemiterio ou, polo menos nunha fase histórica anterior. Xunto a estes elementos estruturais, a partir de 0.9 m, a secuencia de cortes horizontais mostra a progresiva aparición de estruturas reflectivas de tipo lineal, cunha anchura variable e cunha traxectoria coincidente cos eixos construtivos do recinto do cemiterio. Estas estruturas, chamadas grupos 6, 7, 8 e 26 interpretáronse como posibles gabias ou intrusionés no subsolo, aínda que a súa identificación con espazo de enterramento non é concluínte.

Tal como apréciase na sección A03029, que cobre a vertical dos grupos 6 e 26, a resposta destas posibles gabias provén sobre todo dunha interfase moi reflectiva, que ademais presenta unha certa variación de cota. Con todo, por encima desta interfase non se detecta unha resposta especialmente variada, polo que non é posible asegurar que estas unidades negativas conteñan enterramentos. Esta mesma situación pode apreciarse no caso do elemento 7. A situación é similar para o grupo 8, o cal mostra unha resposta diferenciada, podendo identificarse cun nivel de recheos heteroxéneos dispostos nunha franxa de forma máis irregular, aínda que os datos non mostran subdivisiones internas que permitan identificar posibles enterramentos.

Figura 16. Propostas (línea discontinua vermella) de possibles zones de actuació.

8.2 Resultados de la excavación arqueológica

As escavacións comezaron, en primeiro lugar na zona NE do cemiterio, preto dous nichos que delimitan ou seu terreo. A razón desta elección foi a información recollida polos historiadores a partir das fontes orais, que situaban nesta zona a posible fosa e aos datos e a proposta da prospección con xeo-radar.

Figura 17. Localización das sondaxes planteados. Ortofoto PNOA Máx. Actualidade.

8.2.1 Sector 100

Os labores arqueolóxicos da sondaxe 100 comezaron coa formulación da área de traballo que consistiu na apertura dunha sondaxe de 2 m (NE-SW) x 2 m (NW-SE). Como xa se comentou con anterioridade, a área exposta reduciuse debido á entidade e localización das anomalías. De igual forma, a sondaxe reformulouse a 1 m de distancia da beirarrúa para evitar problemas estruturais coa cimentación dos nichos.

Figura 18. Sondaxe 1 reformulado. Vista desde o S.

Figura 19. Proceso de decapado da Sondaxe 1. Vista desde o SE.

intervención da sondaxe 1 comezou coa retirada da capa vexetal **UE 101**, composta de céspede e diferentes tipos de gramíneas e por un depósito de sedimento marrón escuro disposto pola totalidade da sondaxe. Nesta unidade non se recuperou material arqueolóxico. Esta unidade presentaba unha potencia que oscila entre os 5 e 10 cm.

Figura 20. Detalle tras a retirada da UE 101. Á vista UE 102. Vista desde o S.

Baixo a cuberta vexetal rexistrouse un depósito orgánico semi húmico (**UE 102**) que presenta unha coloración marrón escura e unha granulometría media. Presenta inclusión de manchas marróns claras/amarelas. *É uniforme en toda a sondaxe. Non se atopou ningún resto material.

Baixo este estrato rexistrouse un depósito de sedimento marrón claro con manchas amarelas a modo de pequenas bolsadas (**UE 103**) que se desenvolvía en toda a superficie da sondaxe. É posible que este nivel debésese ao recremento das obras para a colocación do aceirado e dos nichos (principalmente pola consistencia das bolsadas,

como áreas para a realización de cemento). Con todo, non se documentaron materiais construtivos nin arqueolóxicos. Neste nivel documentáronse algunhas pedras de tamaño pequeno/medio (10 e 25 cm).

Figura 21. Detalle do inicio da UE 103. Vista desde o S.

Figura 22. Detalle da UE 103. Vista desde o S.

Figura 23. Proceso de escavación da UE 203. Vista desde o E.

A continuación, documentouse un paquete de matriz terrosa de coloración marrón escuro / negro que se atopaba moi pouco compactado e de granulometría media, que se desenvolvía por toda a extensión da sondaxe (**UE 104**) (Fig. 24). Este nivel orgánico parecía que non estaba alterado de maneira antrópica, con todo, dadas as anomalías e as profundidades detectadas co xeo-radar, decidiuse escavar este estrato.

Figura 24. Detalle do inicio da UE 203. Vista desde o S.

Figura 25. Detalle da UE 104 avanzada a escavación. Vista desde o S.

Figura 26. Proceso de escavación da UE 104. Vista desde o S.

A unha profundidade de entre 70 e 80 cm, na **UE 104**, documentáronse varias camadas de pedras que se dispoñían ao longo da sondaxe, principalmente en torno ao perfil E e W, presentando un baleiro na zona central da sondaxe. Estas pequenas bolsadas compostas de pedras de tamaño pequeno e miúdo (menores de 10 cm) parecen coincidir coas anomalías reflectidas polo radargrama neste sector. Pola súa banda, as pedras non presentaban ningunha conexión ou indicio que supuxese que poden ser de orixe antrópico.

Figura 27. Detalle da camada de pedras na UE 104. Vista desde o W.

Figura 28. Detalle da camada de pedras na UE 104 Vista desde o S.

En último lugar, documentouse en torno a 1 m de potencia o nivel xeolóxico composto por xabre granítico de gran groso (**UE 105**). Dando así por finalizada a intervención arqueolóxica do sector 100.

Figura 29. Final da sondaxe 1. UE 105. Vista desde o S.

Figura 30. Final da sondaxe 1. UE 105. Vista desde o E.

8.2.2 Sector 200

Os labores de escavación do sector 200 comezaron coa formulación da área de traballo que consistiu na apertura dunha sondaxe de 2 m (NE-SW) x 0,5 m (NW-SE). A localización desta sondaxe se viu lixeiramente afectada debido a que o plan orixinal atopábase na divisoria entre no cemiterio exlesiástico e o civil, pero dado que as anomalías apuntadas polo xeo-radar e en base a un dos testemuños orais, decidiuse modificar esta sondaxe e estudar unha zona que non fora traballada no ano 2008.

Desta forma, a sondaxe realizouse na zona do cemiterio civil máis próxima ao aceirado. Para iso respectouse unha marxe de seguridade para non afectar as características estruturais dos nichos, e situouse ao redor da metade do corredor.

Figura 31. Detalle da sondaxe 2 exposto. Vista desde o S.

Os traballos do sondaxe 2 comezou coa retirada da capa vexetal **UE 201**, que do mesmo xeito que en sondaxe anterior, estaba composta de céspede e diferentes tipos de gramíneas e por un depósito de sedimento marrón escuro disposto pola totalidade da sondaxe. Nesta unidade non se recuperou material arqueolóxico. Esta unidade presentaba unha potencia que oscila entre os 5 e 10 cm.

Figura 32. Detalle do inicio da UE 202 tras a retirada da UE 201. Vista desde o S.

A continuación, retirouse a unidade **202**, composta por un depósito orgánico semi húmico que presenta unha coloración marrón escura e unha granulometría media. Presenta inclusión de manchas marróns claras/amarelas. *É uniforme en toda a sondaxe.

Baixo esta unidade documentouse a **UE 203** que, aínda que presenta unhas características formais moi similares ás da **UE 202**, posúe unha coloración máis clara en toda a súa superficie. Nesta unidade non se documentaron restos de materiais construtivos nin arqueolóxicos, con todo, dadas as bolsadas de materiais arenosos que aparecían inmersos

nesta unidade, consideramos que puido ser o nivel de uso das construcións dos nichos e da reparación do muro de granito (décadas 80 e 90 do pasado século).

Figura 33. Detalle da UE 203. Vista dende o S.

Figura 34. Detalle da UE 203. Vista dende o S.

A unidade **203** presentaba unha potencia máxima de 6-8 cm, unha vez retirada esta documentouse a **UE 204**, composta por un estrato de matriz terrosa moi uniforme de Baixa compactación, húmico e con alta humidade. Presenta un cor negra intensa, de iguais características que a **UE 104** da sondaxe 1. Nesta unidade non se documentaron restos materiais ou indicios de actividade antrópica. Escavouse na súa totalidade ninha calicata ata o substrato xeolóxico (0,5 x 1 m) na zona sur da sondaxe.

Figura 35. Detalle do inicio da UE 204. Vista desde o S.

Figura 36. Detalle do avance da excavación da UE 204. Vista desde o S.

Figura 37. Detalle do avance da excavación da UE 204 coa calicata no sur. Vista desde o S.

En último lugar, documentouse o nivel xeolóxico composto por xabre e granito descomposto que formaba vetas laminadas. O nivel xeolóxico identificouse a unha cota non superior aos 70 cm. Dadas as condicións estratigráficas desta sondaxe, deuse por finalizada a actuación coa sondaxe 2.

Figura 38. Detalle do estado final da calicata realizada na sondaxe 2. Á vista a UE 205. Vista desde o N.

Figura 39. Detalle da UE 205. Vista desde o N.

Unha vez finalizada a intervención arqueolóxica, as sondaxes foron cubertos coa terra que se extraeu durante os labores de escavación, sen outro ánimo que o restablecemento da situación orixinal no cemiterio, para iso, unha vez enchidos as sondaxes, restituíuse na medida do posible co tapiz vexetal que cubría en orixe as zonas. Desta maneira o impacto ecolóxico e visual é case imperceptible, sobre todo en época estival na que a vexetación volve crecer rapidamente.

Figura 40. Proceso do tapado e restitución da sondaxe 1.

Figura 41. Detalle do tapado e restitución das sondaxes.

Figura 42. Detalle do tapado e restitución das sondaxes.

9. Interpretación estratigráfica

Sector 100

A secuencia estratigráfica desta sondaxe non presenta unha acusada complexidade, con todo, en adición non achega resultados positivos conforme aos obxectivos deste proxecto. Nas seguintes liñas descríbese a secuencia estratigráfica en sentido xeneral inverso ao proceso de escavación, isto é, das unidades máis antigas ás máis recentes.

En toda a uniformidade da sondaxe documéntase o nivel xeolóxico, mesmo nun punto da esquina SE, aparece o nivel freático a unha profundidade de 1,20 m. Sobre este nivel, documentouse a **UE 104**, que consiste nun nivel orgánico marrón escuro/negro que é uniforme por toda a sondaxe. Sobre este, identificouse a **UE 103**, que se podería corresponder co nivel de uso ou de remoción de terras de mediados do século XX, momento no que se constrúen os nichos e o aceirado, e no que se reformula a división do cemiterio. Por último, a unidade **102** e por conseguinte, **101**, cobren estes niveis de remoción de terras ou de uso en tempos recentes, presentando o aspecto que ten hoxe en día o camposanto.

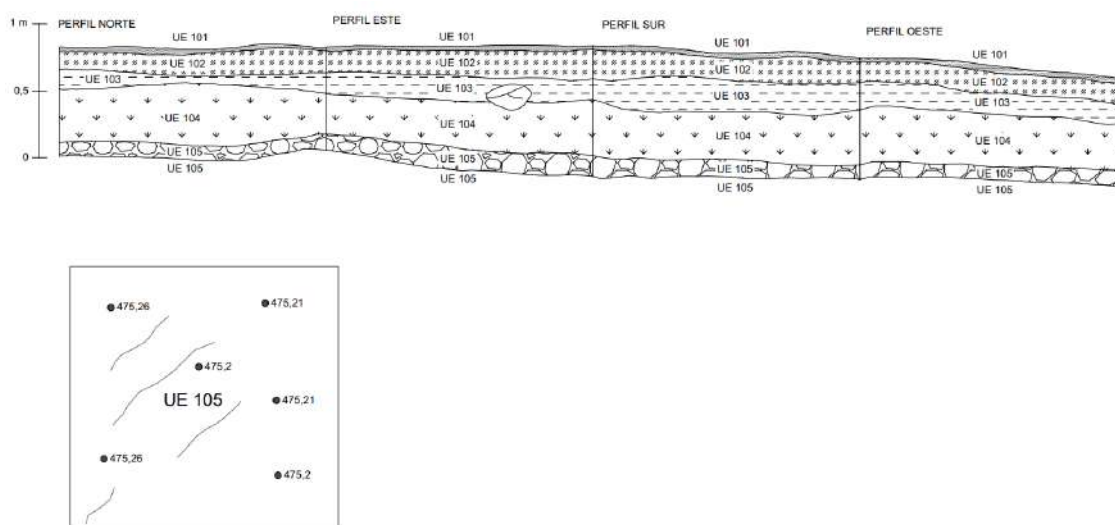

Figura 43. Planta e perfís do sector 100.

Figura 44. Ortofotografía dá sondaxe 1. Procesada con Metashape.

Matriz de Harris del Sector 100

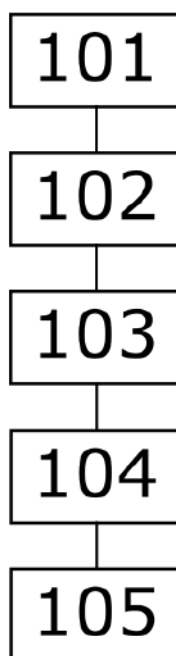

Figura 45. Matriz de Harris del sector 100.

Sector 200

Por último, a unidade **102** e por conseguinte, **101**, cobren estes niveis de remoción de terras ou de uso en tempos recentes, presentando o aspecto que ten hoxe en día o camposanto.

Sobre ou nivel xeolóxico **UE 205**, aséntase un depósito orgánico (UE 204) equiparable á **UE 104** da sondaxe anterior, que é uniforme en toda a sondaxe, interpretouse como un depósito orgánico sen afeccións antrópicas.

A continuación, atópase un nivel de coloración marrón clara (**UE 203**), con pequenas bolsadas de granito disgregado. Esta unidade interpretouse como o nivel de uso das décadas dos anos 80 e 90, debido a que os nichos construídos nesta zona do cemiterio civil e a reparación da tapia que rodea o cemiterio, puideron deixar estas manchas de achega de material no chan.

Sobre estes niveis documentouse na totalidade da sondaxe, unha unidade de coloración ligeramente máis escura (**UE 202**, igualmente equiparable a la **UE 102** del sondeo anterior. Por último, sobre este nivel está a cobertura vexetal (**UE 201**) que se corresponde co nivel actual de uso do cemiterio.

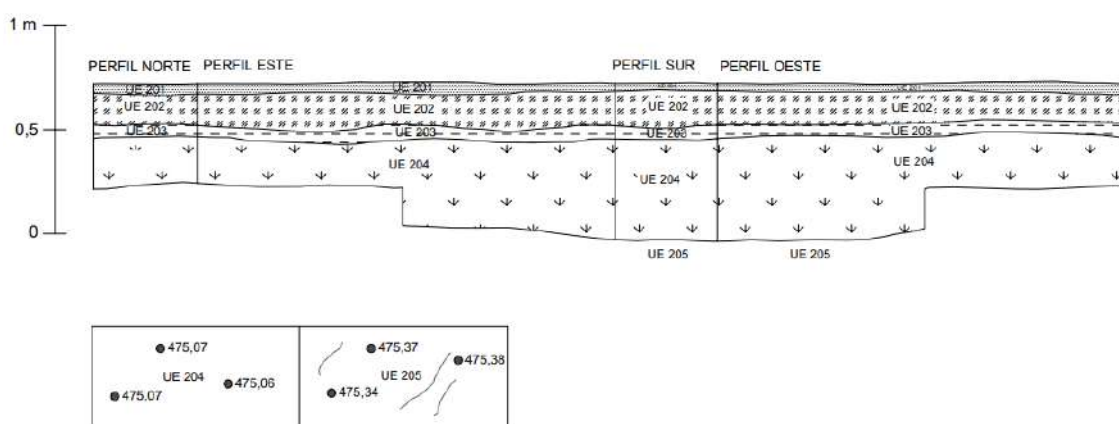

Figura 46. Planta e perfís do sector 200.

Figura 47. Ortofotografía dá sondaxe 2. Procesada con Metashape.

Matriz de Harris del Sector 200

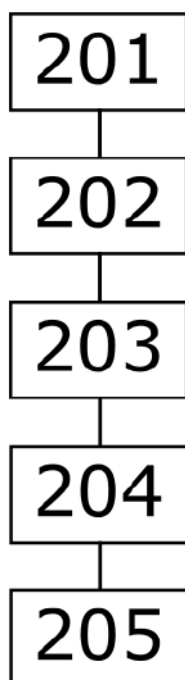

Figura 48. Matriz de Harris del sector 200.

10. Conclusiones

O presente informe-memoria achega os resultados das labores de excavación arqueolóxica para a identificación e exhumación dunha fosa común con vítimas da represión da Guerra Civil e Ditadura no cemiterio de Santiago de A Capela (A Capela, A Coruña) coa intención de acadar os seguintes obxetivos: realizar unha prospección geofísica coa finalidade de identificar indicios sobre a localización das posibles fosas, escavar e identificar de xeito individualizado os restos achados, documentar e analizar en campo cada resto identificado; exhumar e extraer individualmente cada individuo represariado, realizar una análise en laboratorio dos datos primarios obtidos en campo, relacionar aqueles datos aportados tanto polas fontes bibliográficas coma documentais e orais durante o proceso de excavación e finalmente adoptar as medidas de conservación e protección necesarias para a preservación dos restos óseos para realizar análíticas de ADN.

Para acadar estes obxetivos execútase en primeiro lugar a prospección geofísica con xeo-radar. Os datos achegados pola prospección con georadar puxeron de manifesto a complexa disposición do subsolo das áreas exploradas do cemiterio, o que dificulta a identificación de elementos compatibles con enterramentos, especialmente no caso que ocupa a intervención de procura para a exhumación, de tipo individual. A escala xeral, apuntouse a detección de posibles niveis de achega de terras, reformas e renivelacións do terreo. Estas reformas fixeron desaparecer o trazado do andador de acceso ao cemiterio histórico, nun momento cronolóxico non precisado. Á parte desta constatación, a análise dos datos permitiu detectar diferentes alteracións compatibles con enteramentos e vasos funerarios, algún deles en niveis moi superficiais (0.25m) e outros nun rango entre 0.5m e 0.7m de profundidade. En calquera caso, estas accións poderían realzar, ou mesmo alterado parcialmente o posible nivel de circulación

dos anos 30. En profundidades algo maiores (0.8-1 m) describíronse estruturas que se interpretou como gabias (6, 7, 8, 9, 26). Teniendo en cuenta as particularidades de Galicia nos métodos de enterramento dos perpetradores (fosas individuais en lugar de fosas comúns), non pode asegurarse a súa identificación cos elementos de enterramento buscados. Con todo, debe de terse en conta a súa presenza en caso de existencia de uso fóra desta norma. Outras anomalías con atribución menos clara describíronse como elementos non concluíntes, xa sexa a súa morfoloxía ou tipo de resposta obtida non permite realizar unha identificación completamente positiva e concluínte con enterramentos individuais, podendo ser simplemente depósitos con recheos diferenciados ou niveis heteroxéneos. De entre as posibles gabias detectadas (6, 7, 8, 9 e 26), o grupo 9 é o que presenta características máis compatibles coa existencia dun enterramento.

Así pois, máis aló de acoutar a zona coincidente coas noticias orais co trazado do andador de acceso, o cal podería permitir reducir a zona na que expor sondaxes, non foi posible identificar de forma clara elementos de enterramento individuais. Aínda que identificada como non concluínte, só o grupo 27 presenta características compatibles cun enterramento, aínda que se atopa fóra das zonas apuntadas polas fontes orais. Os grupos 10, 11, 12, 14, 15, e 24 poden corresponder a enterramentos individuais, pero con elementos construtivos, especialmente no caso de 10, 11 e 12; sen poder asegurar unha fosa simple, polo que é difícil relacionalos con inhumaciones de represaliados.

Na zona do antigo cemiterio civil mostran os restos dunha estrutura, identificada con restos desmontados dun bloque de nichos, posiblemente existente nos anos 30, e eliminados nun momento posterior non precisado. De novo, este elemento podería permitir acoutar a posible zona de intervención, descartando a posibilidade de que existisen enterramentos neste punto (aínda que debe de terse en conta a existencia da anomalía 25, de atribución dubidosa). Á parte deste

elemento, de maneira similar á anterior zona, non foi posible realizar unha identificación claramente positiva de elementos de enterramento individuais. Finalmente, no corredor norte os datos mostran tamén alteracións localizadas desde niveis superficiais. Sen que sexa completamente concluínte, destacou o grupo 28, que podería relacionarse, aínda que non de maneira completamente concluínte, cunha estrutura de enteramiento.

Para acadar lestes obxetivos de escavación execútase a intervención arqueolóxica de 2 sectores diferentes, en contraposición vos primeiros sondaxes propostas non proxecto de intervención inicial non recinto de cemiterio, aproveitando aquelas zonas onde non se atopaban enterramentos recentes -nin houbera constancia de panteóns soterrados- e grazas aos testemuños orais que permitiron reformular ou espazo da intervención.

Tras expor os datos obtidos en campo e establecida a secuencia crono-estratigráfica é posible salientar varias cuestións.

Dunha banda, grazas a intervención foi posible comprobar que non había indicios de remociones do terreo nin restos de inhumaciones nos emprazamentos onde se realizaron as sondaxes.

O resultado negativo na primeira área, sector 100, fixo necesaria a apertura de novos espazos para acadar os obxetivos. Deste xeito, procédese a intervención do sector 200.

A menos de 1 m de distancia, dáse a aparición do nivel xeolóxico, e previamente a leste, un nivel orgánico sen afeccións antrópicas. Por tanto, é posible afirmar, que nas zonas onde se realizaron as sondaxes, a pesar de que se mostraban anomalías no xeo-radar, estas non se correspondían con actividades antrópicas.

tempos
arqueólogos

▷ CIF: B70608948
✉ info@tempos.es
🌐 www.tempos.es
📞 TemposArqueólogos
☎ 677 164 635 / 650 337 454

Non que aos materiais refírese, non se recuperou ningún artefacto ou peza que poida precisar algún dato para o establecemento dunha cronoloxía relativa.

En conclusión, como se mencionaba con anterioridade, de xeito preliminar e na prospección geofísica non foi posible identificar positivamente elementos de enterramentos individuais simples, polo que foro expostas dúas zonas de posible intervención para sondaxes. Os resultados de negativos da realización das sondaxes, lévanos a expornos novas intervencións nun futuro, as cales recollan testemuños orais novos e non tidos en conta á hora de realizar esta intervención.

VICENTE
GARCIA
VICTOR -
70261197S

Firmado
digitalmente por
VICENTE GARCIA
VICTOR - 70261197S
Fecha: 2023.02.24
12:04:47 +01'00'

11. Documentación anexa

11.1. Documentación de Tempos Arqueólogos S.L.

- Prevención e riscos laboráis

CERTIFICADOS

En A Coruña, a 24 de febreiro de 2021

TAPREGA PREVENCIÓN DE RIESGOS SL con CIF: B36926640 con acreditación definitiva según resolución de 25 de abril de 2003 y nº de expediente AS840A/2003/21-O de la Consellería de Asuntos Sociais, Emprego e Relacións Laborais da Xunta de Galicia, con domicilio social en c/ Pasteur 30,1º 15008 - A Coruña.

CERTIFICA:

Que la empresa **TEMPOS ARQUEÓLOGOS SL** CIF nº: **B70608948** con domicilio social en ARQUITECTO DOMINGO A. DE ANDRADE 15704 Santiago de Compostela (Coruña, A), tiene concertado el servicio de prevención de riesgos laborales con **TAPREGA PREVENCIÓN DE RIESGOS SL** entidad especialidad ajena a la empresa según se articula en el artículo 30.1 de la Ley 31/1995 de Prevención de Riesgos Laborales y en el artículo 10 del Real Decreto 39/1997 Reglamento de los Servicios de Prevención

Dicho concierto ha sido renovado para las siguientes especialidades:

- SEGURIDAD EN EL TRABAJO.
- HIGIENE INDUSTRIAL.
- ERGONOMÍA / PSICOSOCIOLOGÍA APLICADA.

Con fecha **23-01-2021** y con duración hasta el **22-01-2022**

- MEDICINA DEL TRABAJO.

Con fecha **23-01-2021** y con duración hasta el **22-01-2022**

Encontrándose al corriente de todos los pagos derivados de este contrato hasta el 22-01-2022.

Fernando Fernández Dobao
Director General
TAPREGA PREVENCIÓN DE RIESGOS SL
DNI: 76573346j a fecha 24 de febrero de 2021

tempos
arqueólogos

▷ CIF: B70608948
✉ info@tempos.es
🌐 www.tempos.es
📞 TemposArqueologos
☎ 677 164 635 / 650 337 454

AENOR

GESTIÓN
DE LA CALIDAD
ISO 9001

CERTIFICADO DE FORMACIÓN

(Ley 32/2006, de 18 de octubre, reguladora de la subcontratación en el sector de la construcción y Real Decreto 1109/2007, de 24 de octubre, por el que se desarrolla la Ley 32/2006, de 18 de octubre, reguladora de la subcontratación en el sector de la construcción)

Nombre o razón social TEMPOS ARQUEÓLOGOS SL		Fecha del certificado 06/02/2020
NIF B70608948	C.C.C. 0111 15 123803092	

La empresa arriba indicada declara que cuenta con personas que, conforme a su plan de prevención, ejercen funciones de dirección y han recibido la formación necesaria, de conformidad con lo previsto en el artículo 12.4 del Real Decreto 1109/2007, de 24 de agosto.

Asimismo, TAPREGA PREVENCIÓN DE RIESGOS, S.L. certifica que los trabajadores que prestan servicios para la empresa en obras de construcción han recibido formación específica en materia de prevención de riesgos laborales.

Firma y sello de la empresa
o de su representante

Firmado por 333005688
MARIO CESAR (R:
B70608948) el día
07/02/2020 con un
certificado emitido
por AC Representación

Firma y sello de la organización
preventiva o de su representante

tempos
arqueólogos

▷ CIF: B70608948
✉ info@tempos.es
🌐 www.tempos.es
📞 TemposArqueologos
☎ 677 164 635 / 650 337 454

AENOR

GESTIÓN
DE LA CALIDAD
ISO 9001

Ibermutua
gallega

Mutua Colaboradora con la Seguridad Social nº 274

D. CARLOS JAVIER SANTOS GARCÍA, DIRECTOR GENERAL DE **IBERMUTUA**,
MUTUA COLABORADORA CON LA SEGURIDAD SOCIAL Nº 274

CERTIFICA:

Que la empresa abajo indicada, tiene concertado el riesgo de accidentes de trabajo y enfermedades profesionales y la prestación de Incapacidad Temporal derivada de Contingencias Comunes con esta mutua, en base a los datos que se indican a continuación.

Razón social	TEMPOS ARQUEOLOGOS SL
N.I.F.	B70608948

La vigencia del Documento de Asociación es de un año, prorrogable tácitamente por anualidades sucesivas, en tanto la empresa no manifieste su voluntad en contrario, de acuerdo con lo previsto por el artículo 83.1.a del Texto refundido de la Ley General de la Seguridad Social, aprobado por el Real Decreto Legislativo 8/2015, de 30 de octubre.

A petición de la empresa, para que surta los efectos oportunos donde corresponda, se expide el presente certificado en Madrid, a 10 de septiembre de 2021.

Carlos Javier Santos García
DIRECTOR GENERAL

900 23 33 33
www.ibermutus.es

Redes sociales

Documento firmado digitalmente con sello de órgano por Ibermutua, Mutua Colaboradora con la Seguridad Social nº 274, a 10 de septiembre de 2021 a las 09:52:46.
Código seguro de verificación: AF2541245321F24FC36FC0E6525C27AEDD.

tempos
arqueólogos

▷ CIF: B70608948
✉ info@tempos.es
@ www.tempos.es
📍 @TemposArqueologos
☎ 677 164 635 / 650 337 454

AENOR

GESTIÓN
DE LA CALIDAD
ISO 9001

- Registro de empresas acreditadas

REGISTRO DE EMPRESAS ACREDITADAS SECTOR DE LA CONSTRUCCIÓN (Ley 32/2006, de 18 de octubre)		
CERTIFICADO DE INSCRIPCIÓN		
DATOS DE LA SOLICITUD		
Nombre y apellidos MARIO CESAR VILA	Nº Identificador NIF 33300568H	Fecha de la solicitud 13/02/2020
En representación de (al procede):		
Nombre o razón social	Nº Identificador	
LA AUTORIDAD LABORAL DE GALICIA		
CERTIFICA:		
Que, según los datos obrantes en el Registro de Empresas Acreditadas, la empresa cuyos datos se indican a continuación figura inscrita en el Registro de GALICIA desde el 13/02/2020		
Nombre o razón social TEMPOS ARQUEOLOGOS SL	Nº inscripción IREA 11/15/0026323	
Domicilio ARQUITECTO DOMINGO A DE ANDRADE 12 bajo		
Localidad SANTIAGO DE COMPOSTELA	Provincia A CORUÑA	País ESPAÑA
Nº Identificador CIF B70608948	Código de Colización Principal 1512360092	CNAE 14 - Otras actividades profesionales, científicas y técnicas
De acuerdo con el artículo 6 del Real Decreto 1109/2007, de 24 de agosto, por el que se desarrolla la Ley 32/2006, de 18 de octubre, reguladora de la subcontratación en el Sector de la Construcción:		
- La inscripción en el Registro es única, tiene validez en todo el territorio nacional y permite a las empresas incluidas en el mismo intervenir en la subcontratación en el sector de la construcción como contratistas o subcontratistas. - Cuando la empresa contratista obtenga certificación relativa a la inscripción en el Registro de una empresa subcontratista, se entenderá que ha cumplido con su deber de vigilar el cumplimiento por dicha empresa subcontratista de las obligaciones establecidas en el artículo 4, apartados 1 y 2, de la Ley 32/2006, de 18 de octubre. En tal caso, la empresa contratista quedará exonerada durante la vigencia del contrato y para una sola obra de construcción de la responsabilidad prevista en el artículo 7.2 de la citada Ley para el supuesto de incumplimiento por dicho subcontratista de las obligaciones de acreditación y registro. - Lo indicado en el párrafo anterior se entiende sin perjuicio de las obligaciones y responsabilidades establecidas en otras disposiciones sociales. En todo caso será exigible la responsabilidad establecida en los artículos 40 y 43 del Estatuto de los Trabajadores cuando se den los supuestos previstos en el mismo. - La certificación prevista en este artículo deberá haber sido solicitada dentro del mes anterior al inicio de la ejecución del contrato, será emitida por el órgano competente en el plazo máximo de diez días naturales desde la recepción de la solicitud y tendrá efectos con independencia de la situación registral posterior de la empresa afectada.		
Y para que conste a los expresados efectos, se expide la presente el 13 de febrero de 2020.		

Nota: La autenticidad y validez de este certificado deberá ser comprobada por el destinatario accediendo a la página web del sistema IREA (<https://expinweb.mtrammi.gob.es/irea>) por la opción "Consulta de certificados emitidos" para que surta en cada caso los efectos previstos por el ordenamiento jurídico. Para ello deberá utilizarse el siguiente Nº de Localizador 139464103318506363.

CSV : REA-f7ad-ad44-decc-ca9f-6dd8-4f77-d9e2-4c55

DIRECCIÓN DE VALIDACIÓN : <https://sede.administracion.gob.es/pagSedeFront/servicios/consultaCSV.htm>

FIRMANTE(1) : SELLO ELECTRONICO PARA LA ACTUACION AUTOMATIZADA DEL MINISTERIO DE TRABAJO MIGRACIONES Y SEGURIDAD SOCIAL | FECHA : 13/02/2020 15:13 | NOTAS : F

tempos
arqueólogos

▷ CIF: B70608948
✉ info@tempos.es
🌐 www.tempos.es
📞 TemposArqueologos
☎ 677 164 635 / 650 337 454

AENOR
GESTIÓN
DE LA CALIDAD
ISO 9001

Certificado de Registro

TEMPOS ARQUEÓLOGOS, S.L.

Ha obtenido satisfactoriamente el registro Estándar* en la
Comunidad Repra para los siguientes productos y servicios:

2/02.06 Consultoría de gestión de proyectos
2/02.14 Consultoría medioambiental

N° Repra: 701680

Certificado válido hasta el día: 22/10/2022

Eva Lezcano

Director de Operaciones
Achilles South Europe, S.L.U.

Gloria Viejo Ximenez

Presidenta Comité
Directiva Repra

Este certificado indica que el proveedor se encuentra registrado en Repra en los productos y/o servicios referidos para las empresas participantes en el Registro de Proveedores. Repra podrá ser utilizado por las empresas participantes, bien como base para realizar la selección de proveedores que serán invitadas a presentar ofertas, o bien como requisito previo para poder acceder a sub-contratos o bien como requisito previo para poder acceder a sub-contratos o bien como requisito previo para poder acceder a sub-contratos.

* Repra es un sistema para la gestión de la calidad y la gestión de la información.

* Repra es un sistema para la gestión de la calidad y la gestión de la información.

tempos
arqueólogos

▷ CIF: B70608948
✉ info@tempos.es
🌐 www.tempos.es
📞 TemposArqueologos
☎ 677 164 635 / 650 337 454

- **Protección de datos**

CERTIFICACIÓN

ADECUACIÓN AL REGLAMENTO (UE) 2016/679 concedida a

TEMPOS ARQUEOLOGOS SL

ONE LOPD certifica que el Sistema de Gestión de dicha Organización ha sido auditado y encontrado conforme a las exigencias de la norma:

RGPD

El Sistema de Gestión se aplica a:

Elaboración de la documentación necesaria para la adaptación de la empresa a la normativa vigente en materia de Protección de Datos (RGPD)

REGLAMENTO (UE) 2016/679

Disposición de licencia de uso de la herramienta LOPD SOLUTIONS para el cumplimiento de los requisitos establecidos.

Fecha de certificación inicial:

FEBRERO 2022

Fecha de certificación final:

FEBRERO 2023

Certificate No.: 202202010

Fecha: 10/02/2022

Para comprobar la validez de este certificado puede llamar al teléfono 965133976.
Para cualquier aclaración sobre el contenido del certificado y la aplicación de requisitos del Sistema de Gestión pueden ponerse en contacto con la organización.

ONE LOPD

[illegible]

XACEMENTO:	A Capela	ANO:	2022	CÓD. INTERVENCIÓN:		SECTOR:	100				
TÍTULO UE	Cuberta vexetal										
Atributos	Valores	Atributos	Valores								
Tipo UE	Depósito	Cor (positivas)									
Potencia	7-10 cm	Compactación (estratos)									
Orientación		Granulometría (estratos)									
Inclinación		Fotografía (non, indicar motivo)	Si		Non	-					
Dimensións (Lonx x Alt x Anch)	2x2 m (Esténdese por toda a superficie da sondaxe)				Indicar en función dos eixos cardinais N-S, E-O a ser posible						
Forma											
Composición/Materiais											
Frecuencia e tipo de materiais	Arqueolóxicos ou non, p.ex: clastos										
Debuxo	Si: Perfil:		Planta:				Non				
Topografía	Si: Estación:		GPS:	-	Fotogrametría	-	Cota máxima:	-	Cota mínima:	-	Non
Mostra	Si: Datación:	-	Flotación:	-	Testemuña	-	Outros	-	Material:	-	Non

Descrición

Cuberta vexetal. É uniforme en toda a sondaxe.

Guía para a descrición. Incorporación da maior información posible

Cortes: en forma de planta, forma das esquinas, paredes, base, rupturas cóncava e convexa, alteracións, UE de recheo.

Elementos construtivos: materiais, tratamento/talla, técnica construtiva/aparello, morteiro/xuntas, dirección das caras, deformacións, revestimentos e enlucidos, observacións.

Interface construtiva: forma, dimensións, observacións

Bosquexo: Indicar UE de maneira numérica no mesmo.

← ↑ → ↓ ↖ ↗ ↘ ↙

Bosquexo/imaxe:

Norte:

Relacións

Cuberta por

Reenchida por

Cortada por

Apóiaselle

Igual a

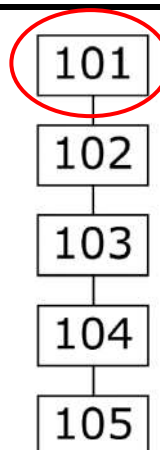
Cobre a

Reenche a

Corta a

Apóiasse en

102

Interpretación

Redactor/a da ficha:

Data:

Fase:

Revisada:

XACEMENTO:	A Capela	ANO:	2022	CÓD. INTERVENCIÓN:		SECTOR:	100	
TÍTULO UE	Depósito orgánico							
Atributos	Valores	Atributos	Valores					
Tipo UE	Depósito	Cor (positivas)	Marrón escuro					
Potencia	15-22 cm	Compactación (estratos)	Baixa					
Orientación		Granulometría (estratos)	Medio					
Inclinación		Fotografía (non, indicar motivo)	Si	Si	Non	-		
Dimensións (Lonx x Alt x Anch)	2x2 m (Esténdese por toda a superficie da sondaxe)		Indicar en función dos eixos cardinais N-S, E-O a ser posible					
Forma								
Composición/Materiais								
Frecuencia e tipo de materiais	Arqueolóxicos ou non, p.ex: clastos							
Debuxo	Si: Perfil:		Planta:				Non	
Topografía	Si: Estación:		GPS:	-	Fotogrametría	-	Cota máxima:	-
Mostra	Si: Datación:	-	Flotación:	-	Testemuña	-	Outros	-
							Material:	-

Descrición

Depósito orgánico semi húmico que presenta unha coloración marrón escura e unha granulometría media. Presenta inclusións de manchas marróns claras/amarelas. É uniforme en toda a sondaxe. Non se atopou ningún resto material.

Guía para a descrición. Incorporación da maior información posible

Cortes: en forma de planta, forma das esquinas, paredes, base, rupturas cóncava e convexa, alteracións, UE de recheo.

Elementos construtivos: materiais, tratamento/talla, técnica construtiva/aparello, morteiro/xuntas, dirección das caras, deformacións, revestimentos e enlucidos, observacións.

Interface construtiva: forma, dimensións, observacións

Bosquexo: Indicar UE de maneira numérica no mesmo.

← ↑ → ↓ ↖ ↗ ↘ ↙

Bosquexo/imaxe:

Norte:

Relacións

Cuberta por 101

Reenchida por

Cortada por

Apóiaselle

Igual a

Cobre a 103

Reenche a

Corta a

Apóiasse en

101

102

103

104

105

Interpretación

Redactor/a da ficha:

Data:

Fase:

Revisada:

XACEMENTO:	A Capela	ANO:	2022	CÓD. INTERVENCIÓN:		SECTOR:	100
TÍTULO UE	Recheo marrón escuro						
Atributos	Valores	Atributos	Valores				
Tipo UE	Depósito	Cor (positivas)	Marrón escuro/amarelo				
Potencia	5-26 cm	Compactación (estratos)	Media				
Orientación		Granulometría (estratos)	Media				
Inclinación		Fotografía (non, indicar motivo)	Si	X	Non	-	
Dimensións (Lonx x Alt x Anch)	2x2 m (Esténdese por toda a superficie da sondaxe)				Indicar en función dos eixos cardinais N-S, E-O a ser posible		
Forma							
Composición/Materiais							
Frecuencia e tipo de materiais	Arqueolóxicos ou non, p.ex: clastos						
Debuxo	Si: Perfil:		Planta:				Non
Topografía	Si: Estación:		GPS:	-	Fotogrametría	-	Cota máxima: -
Mostra	Si: Datación:	-	Flotación:	-	Testemuña	-	Outros: -
							Material: -

Descrición

Estrato de matriz terrosa de coloración marrón escuro con inclusións de bolsas de cor amarelo/avermellado. Presenta unha compactación media e unha granulometría media. Hai presenza minoritaria de pedras (5-10 cm). Non se atopou ningún resto material.

Guía para a descrición. Incorporación da maior información posible

Cortes: en forma de planta, forma das esquinas, paredes, base, rupturas cóncava e convexa, alteracións, UE de recheo.

Elementos construtivos: materiais, tratamento/talla, técnica construtiva/aparello, morteiro/xuntas, dirección das caras, deformacións, revestimentos e enlucidos, observacións.

Interface construtiva: forma, dimensións, observacións

Bosquexo: Indicar UE de maneira numérica no mesmo.

← ↑ → ↓ ↖ ↗ ↘ ↙

Bosquexo/imaxe:

Norte:

Relacións

Cuberta por 103

Reenchida por

Cortada por

Apóiaselle

Igual a

Cobre a 104

Reenche a

Corta a

Apóiasse en

Interpretación

101

102

103

104

105

Redactor/a da ficha: VVG

Data:

Fase:

Revisada:

XACEMENTO:	A Capela	ANO:	2022	CÓD. INTERVENCIÓN:		SECTOR:	100				
TÍTULO UE	Depósito orgánico negro										
Atributos	Valores	Atributos	Valores								
Tipo UE	Depósito	Cor (positivas)	Negro								
Potencia	30-46 cm	Compactación (estratos)	Baixa								
Orientación		Granulometría (estratos)	Baixa/Fino								
Inclinación		Fotografía (non, indicar motivo)	Si		Non	-					
Dimensións (Lonx x Alt x Anch)	2x2 m (Esténdese por toda a superficie da sondaxe)				Indicar en función dos eixos cardinais N-S, E-O a ser posible						
Forma											
Composición/Materiais											
Frecuencia e tipo de materiais	Arqueolóxicos ou non, p.ex: clastos										
Debuxo	Si: Perfil:		Planta:				Non				
Topografía	Si: Estación:		GPS:	-	Fotogrametría	-	Cota máxima:	-	Cota mínima:	-	Non
Mostra	Si: Datación:	-	Flotación:	-	Testemuña	-	Outros	-	Material:	-	Non

Estrato de matriz terrosa moi uniforme de baixa compactación, húmico e con alta humidade. Cor negra intensa. Non se atopou ningún resto material.

Bosquexo/imaxe:

Norte:

Guía para a descrición. Incorporación da maior información posible

Cortes: en forma de planta, forma das esquinas, paredes, base, rupturas cóncava e convexa, alteracións, UE de recheo.

Elementos construtivos: materiais, tratamento/talla, técnica construtiva/aparello, morteiro/xuntas, dirección das caras, deformacións, revestimentos e enlucidos, observacións.

Interface construtiva: forma, dimensións, observacións

Bosquexo: Indicar UE de maneira numérica no mesmo.

← ↑ → ↓ ↖ ↗ ↘ ↙

Relacións

Cuberta por 103

Reenchida por

Cortada por

Apóiaselle

Igual a

Cobre a 105

Reenche a

Corta a

Apóiasse en

Interpretación

101

102

103

104

105

Redactor/a da ficha: VVG

Data:

Fase:

Revisada:

XACEMENTO:	A Capela	ANO:	2022	CÓD. INTERVENCIÓN:		SECTOR:	100				
TÍTULO UE	Substrato xeolóxico										
Atributos	Valores	Atributos	Valores								
Tipo UE	Depósito	Cor (positivas)	Amarelo								
Potencia		Compactación (estratos)									
Orientación		Granulometría (estratos)									
Inclinación		Fotografía (non, indicar motivo)	Si		Non	-					
Dimensións (Lonx x Alt x Anch)	2x2 m (Esténdese por toda a superficie da sondaxe)				Indicar en función dos eixos cardinais N-S, E-O a ser posible						
Forma											
Composición/Materiais											
Frecuencia e tipo de materiais	Arqueolóxicos ou non, p.ex: clastos										
Debuxo	Si: Perfil:		Planta:				Non				
Topografía	Si: Estación:		GPS:	-	Fotogrametría	-	Cota máxima:	-	Cota mínima:	-	Non
Mostra	Si: Datación:	-	Flotación:	-	Testemuña	-	Outros	-	Material:	-	Non

Descrición

Substrato xeolóxico meteorizado de granito. Escavouse parcialmente para confirmar a súa natureza (15-20 cm).

Guía para a descrición. Incorporación da maior información posible

Cortes: en forma de planta, forma das esquinas, paredes, base, rupturas cóncava e convexa, alteracións, UE de recheo.

Elementos construtivos: materiais, tratamento/talla, técnica construtiva/aparelo, morteiro/xuntas, dirección das caras, deformacións, revestimentos e enlucidos, observacións.

Interface construtiva: forma, dimensións, observacións

Bosquexo: Indicar UE de maneira numérica no mesmo.

← ↑ → ↓ ↖ ↗ ↘ ↙

Bosquexo/imaxe:

Norte:

Relacións

Cuberta por 104

Reenchida por

Cortada por

Apóiaselle

Igual a

Cobre a

Reenche a

Corta a

Apóiasse en

101

102

103

104

105

Interpretación

Redactor/a da ficha: VVG

Data:

Fase:

Revisada:

XACEMENTO:	A Capela	ANO:	2022	CÓD. INTERVENCIÓN:		SECTOR:	200				
TÍTULO UE	Cuberta vexetal										
Atributos	Valores	Atributos	Valores								
Tipo UE	Depósito	Cor (positivas)									
Potencia	7-10 cm	Compactación (estratos)									
Orientación		Granulometría (estratos)									
Inclinación		Fotografía (non, indicar motivo)	Si		Non	-					
Dimensións (Lonx x Alt x Anch)	0,5 x 2m (Esténdese por toda a superficie da sondaxe)				Indicar en función dos eixos cardinais N-S, E-O a ser posible						
Forma											
Composición/Materiais											
Frecuencia e tipo de materiais	Arqueolóxicos ou non, p.ex: clastos										
Debuxo	Si: Perfil:		Planta:				Non				
Topografía	Si: Estación:		GPS:	-	Fotogrametría	-	Cota máxima:	-	Cota mínima:	-	Non
Mostra	Si: Datación:	-	Flotación:	-	Testemuña	-	Outros	-	Material:	-	Non

Descrición

Cuberta vexetal. É Uniforme en toda a sondaxe.

Guía para a descrición. Incorporación da maior información posible

Cortes: en forma de planta, forma das esquinas, paredes, base, rupturas cóncava e convexa, alteracións, UE de recheo.

Elementos construtivos: materiais, tratamento/talla, técnica construtiva/aparello, morteiro/xuntas, dirección das caras, deformacións, revestimentos e enlucidos, observacións.

Interface construtiva: forma, dimensións, observacións

Bosquexo: Indicar UE de maneira numérica no mesmo.

← ↑ → ↓ ↖ ↗ ↘ ↙

Bosquexo/imaxe:

Norte:

Relacións

Cuberta por

Reenchida por

Cortada por

Apóiaselle

Igual a

Cobre a

Reenche a

Corta a

Apóiasse en

202

201

202

203

204

205

Interpretación

Redactor/a da ficha: VVG

Data:

Fase:

Revisada:

XACEMENTO:	A Capela	ANO:	2022	CÓD. INTERVENCIÓN:		SECTOR:	200				
TÍTULO UE	Depósito orgánico										
Atributos	Valores	Atributos	Valores								
Tipo UE	Depósito	Cor (positivas)	Marrón escuro								
Potencia	15-18 cm	Compactación (estratos)									
Orientación		Granulometría (estratos)									
Inclinación		Fotografía (non, indicar motivo)	Si		Non	-					
Dimensións (Lonx x Alt x Anch)	0,5 x 2 m (Esténdese por toda a superficie da sondaxe)				Indicar en función dos eixos cardinais N-S, E-O a ser posible						
Forma											
Composición/Materiais	Metal										
Frecuencia e tipo de materiais	Arqueolóxicos ou non, p.ex: clastos										
Debuxo	Si: Perfil:		Planta:				Non				
Topografía	Si: Estación:		GPS:	-	Fotogrametría	-	Cota máxima:	-	Cota mínima:	-	Non
Mostra	Si: Datación:	-	Flotación:	-	Testemuña	-	Outros	-	Material:	-	Non

Depósito orgánico semi húmico que presenta unha coloración marrón escura e unha granulometría media. Presenta inclusións de manchas marróns claras/amarelas. É uniforme en toda a sondaxe. Atopáronse restos de cravos.

Guía para a descrición. Incorporación da maior información posible

Cortes: en forma de planta, forma das esquinas, paredes, base, rupturas cóncava e convexa, alteracións, UE de recheo.

Elementos construtivos: materiais, tratamento/talla, técnica construtiva/aparello, morteiro/xuntas, dirección das caras, deformacións, revestimentos e enlucidos, observacións.

Interface construtiva: forma, dimensións, observacións

Bosquexo: Indicar UE de maneira numérica no mesmo.

← ↑ → ↓ ↗ ↘ ↙ ↚

Bosquexo/imaxe:

Norte:

Relacións

Cuberta por 201

Reenchida por

Cortada por

Apóiaselle

Igual a

Cobre a 203

Reenche a

Corta a

Apóiasse en

201

202

203

204

205

Interpretación

Redactor/a da ficha: VVG

Data:

Fase:

Revisada:

XACEMENTO:	A Capela	ANO:	2022	CÓD. INTERVENCIÓN:		SECTOR:	200				
TÍTULO UE	Recheo marrón escuro										
Atributos	Valores	Atributos	Valores								
Tipo UE	Depósito	Cor (positivas)									
Potencia	6-8 cm	Compactación (estratos)									
Orientación		Granulometría (estratos)									
Inclinación		Fotografía (non, indicar motivo)	Si		Non	-					
Dimensións (Lonx x Alt x Anch)	0,5 x 2 m (Esténdese por toda a superficie da sondaxe)				Indicar en función dos eixos cardinais N-S, E-O a ser posible						
Forma											
Composición/Materiais											
Frecuencia e tipo de materiais							Arqueolóxicos ou non, p.ex: clastos				
Debuxo	Si: Perfil:		Planta:				Non				
Topografía	Si: Estación:		GPS:	-	Fotogrametría	-	Cota máxima:	-	Cota mínima:	-	Non
Mostra	Si: Datación:	-	Flotación:	-	Testemuña	-	Outros	-	Material:	-	Non

Depósito orgánico semi húmico que presenta unha coloración marrón escura e unha granulometría media. Presenta inclusións de manchas marróns claras/amarelas. É uniforme en toda a sondaxe. Non se atopou ningún resto material.

Guía para a descrición. Incorporación da maior información posible

Cortes: en forma de planta, forma das esquinas, paredes, base, rupturas cóncava e convexa, alteracións, UE de recheo.

Elementos construtivos: materiais, tratamento/talla, técnica construtiva/aparello, morteiro/xuntas, dirección das caras, deformacións, revestimentos e enlucidos, observacións.

Interface construtiva: forma, dimensións, observacións

Bosquexo: Indicar UE de maneira numérica no mesmo.

← ↑ → ↓ ↖ ↗ ↘ ↙

Bosquexo/imaxe:

Norte:

Relacións

Cuberta por 202

Reenchida por

Cortada por

Apóiaselle

Igual a

Cobre a 204

Reenche a

Corta a

Apóiasse en

Interpretación

201

202

203

204

205

Redactor/a da ficha: VVG

Data:

Fase:

Revisada:

XACEMENTO:	A Capela	ANO:	2022	CÓD. INTERVENCIÓN:		SECTOR:	200				
TÍTULO UE	Depósito orgánico negro										
Atributos	Valores	Atributos	Valores								
Tipo UE	Depósito	Cor (positivas)	Negro								
Potencia	42-50 cm	Compactación (estratos)									
Orientación		Granulometría (estratos)									
Inclinación		Fotografía (non, indicar motivo)	Si		Non	-					
Dimensións (Lonx x Alt x Anch)	0,5 x 1 m (Esténdese por toda a superficie da calicata)				Indicar en función dos eixos cardinais N-S, E-O a ser posible						
Forma											
Composición/Materiais											
Frecuencia e tipo de materiais	Arqueolóxicos ou non, p.ex: clastos										
Debuxo	Si: Perfil:		Planta:				Non				
Topografía	Si: Estación:		GPS:	-	Fotogrametría	-	Cota máxima:	-	Cota mínima:	-	Non
Mostra	Si: Datación:	-	Flotación:	-	Testemuña	-	Outros	-	Material:	-	Non

Estrato de matriz terrosa moi uniforme de baixa compactación, húmico e con alta humidade. Cor negra intensa. Non se atopou ningún resto material. Escavouse na súa totalidade nunha calicata ata o substrato xeolóxico (0,5 x 1 m)

Guía para a descrición. Incorporación da maior información posible

Cortes: en forma de planta, forma das esquinas, paredes, base, rupturas cóncava e convexa, alteracións, UE de recheo.

Elementos construtivos: materiais, tratamento/talla, técnica construtiva/aparello, morteiro/xuntas, dirección das caras, deformacións, revestimentos e enlucidos, observacións.

Interface construtiva: forma, dimensións, observacións

Bosquexo: Indicar UE de maneira numérica no mesmo.

← ↑ → ↓ ↖ ↗ ↘ ↙

Bosquexo/imaxe:

Norte:

Relacións

Cuberta por 203

Reenchida por

Cortada por

Apóiaselle

Igual a

Cobre a 205

Reenche a

Corta a

Apóiasse en

Interpretación

201

202

203

204

205

Redactor/a da ficha: VVG

Data:

Fase:

Revisada:

XACEMENTO:	A Capela	ANO:	2022	CÓD. INTERVENCIÓN:		SECTOR:	200
TÍTULO UE	Substrato xeolóxico						
Atributos	Valores	Atributos	Valores				
Tipo UE	Depósito	Cor (positivas)	Amarelo				
Potencia		Compactación (estratos)					
Orientación		Granulometría (estratos)					
Inclinación		Fotografía (non, indicar motivo)	Si		Non	-	
Dimensións (Lonx x Alt x Anch)	0,5 x 1 m (Esténdese por toda a superficie da calicata)				Indicar en función dos eixos cardinais N-S, E-O a ser posible		
Forma							
Composición/Materiais							
Frecuencia e tipo de materiais	Arqueolóxicos ou non, p.ex: clastos						
Debuxo	Si: Perfil:		Planta:				Non
Topografía	Si: Estación:		GPS:	-	Fotogrametría	-	Cota máxima:
							Cota mínima:
Mostra	Si: Datación:	-	Flotación:	-	Testemuña	-	Outros
							Material:
							Non

Substrato xeolóxico meteorizado de granito. Quedou exposto nunha calicata (0,5 x 2 m).

Bosquexo/imaxe:

Norte:

Guía para a descrición. Incorporación da maior información posible

Cortes: en forma de planta, forma das esquinas, paredes, base, rupturas cóncava e convexa, alteracións, UE de recheo.

Elementos construtivos: materiais, tratamento/talla, técnica construtiva/aparello, morteiro/xuntas, dirección das caras, deformacións, revestimentos e enlucidos, observacións.

Interface construtiva: forma, dimensións, observacións

Bosquexo: Indicar UE de maneira numérica no mesmo.

← ↑ → ↓ ↖ ↗ ↘ ↙

Relacións

Cuberta por 204

Reenchida por

Cortada por

Apóiaselle

Igual a

Cobre a

Reenche a

Corta a

Apóiasse en

Interpretación

201

202

203

204

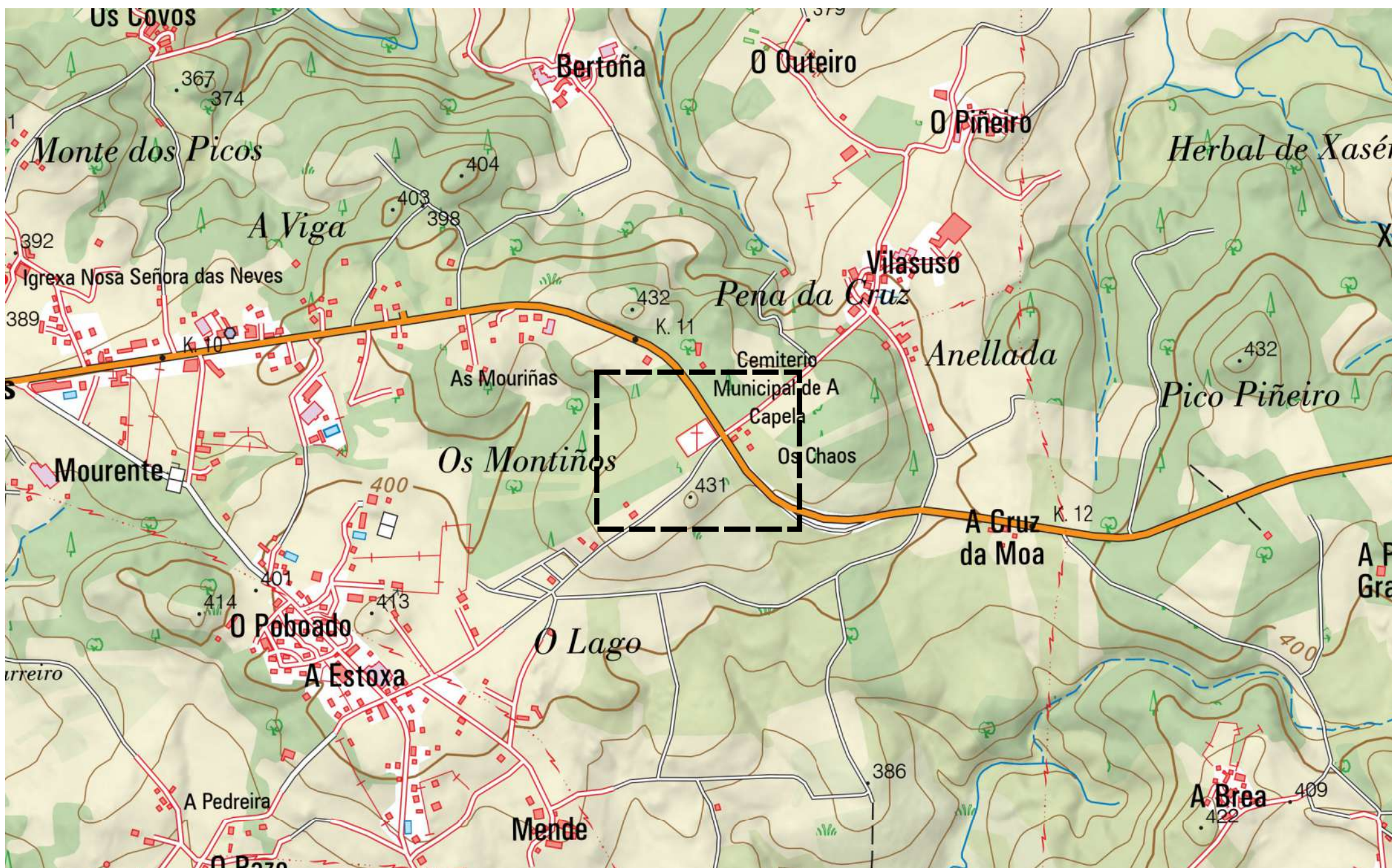
205

Redactor/a da ficha: VVG

Data:

Fase:

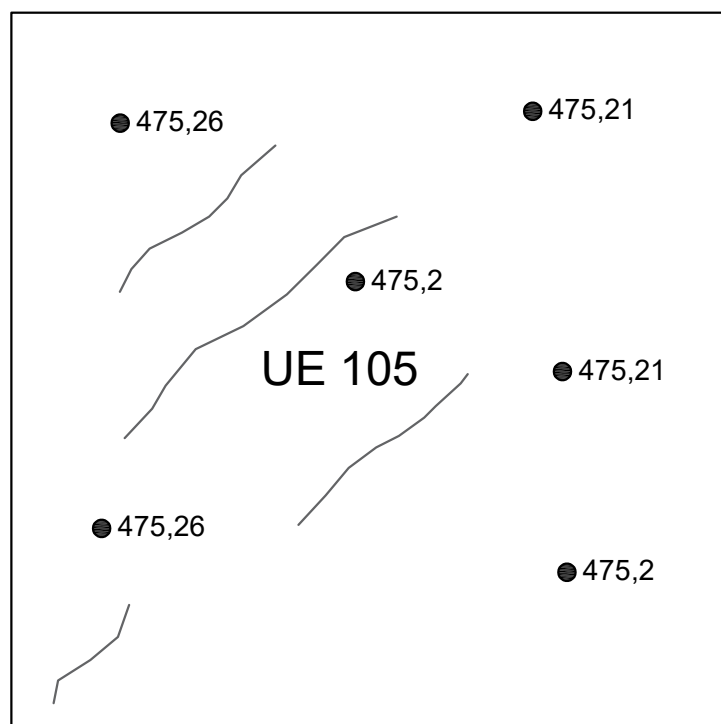
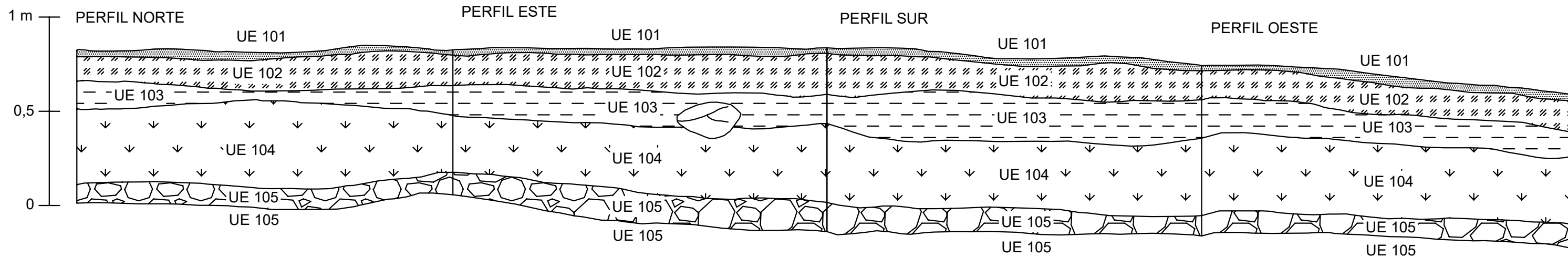
Revisada:

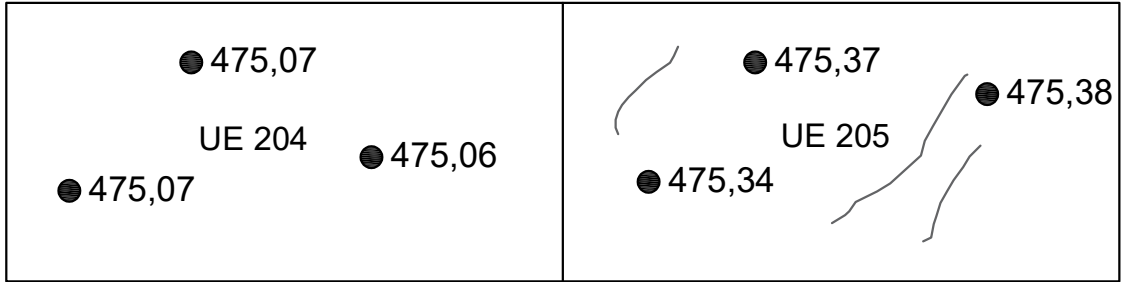
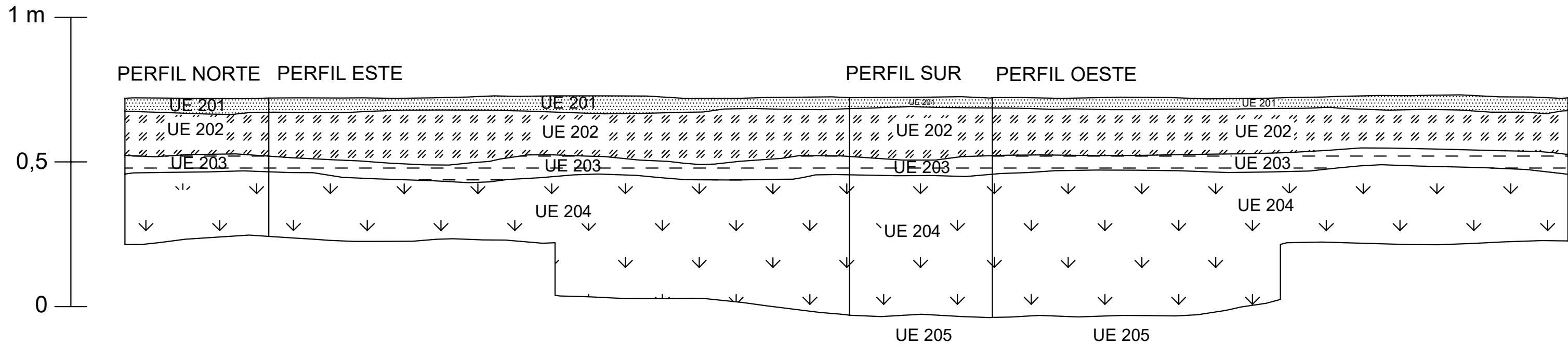

SOT
Prospección
Arqueológica

CEMENTERIO DE A CAPELA (A CORUÑA)

Prospección Geofísica para localización de fosa común.
Prospección georradar. Secuencia de cortes horizontales.

Corte Horizontal. PROFUNDIDAD.

0.0-0.19 m

- reflectividad +

ETRS89 29N
EPSG 25829

Escala A3: 1:260
Información geográfica IGN

0 2,5 5 m

GEORRADAR

1

Gráfico

CEMENTERIO DE A CAPELA (A CORUÑA)

Prospección Geofísica para localización de fosa común.
Prospección georradar. Secuencia de cortes horizontales.

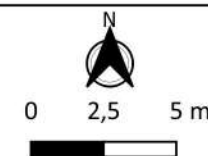
Corte Horizontal. PROFUNDIDAD.

0.10-0.29m

- reflectividad +

ETRS89 29N
EPSG 25829

Escala A3: 1:260
Información geográfica IGN

GEORRADAR

2

Gráfico

CEMENTERIO DE A CAPELA (A CORUÑA)

Prospección Geofísica para localización de fosa común.
Prospección georradar. Secuencia de cortes horizontales.

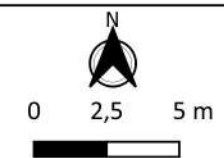
Corte Horizontal. PROFUNDIDAD.

0.20-0.39 m

- reflectividad +

ETRS89 29N
EPSG 25829

Escala A3: 1:260
Información geográfica IGN

GEORRADAR
3
Gráfico

CEMENTERIO DE A CAPELA (A CORUÑA)

Prospección Geofísica para localización de fosa común.
Prospección georradar. Secuencia de cortes horizontales.

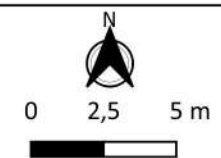
Corte Horizontal. PROFUNDIDAD.

0.31-0.49 m

- reflectividad +

ETRS89 29N
EPSG 25829

Escala A3: 1:260
Información geográfica IGN

GEORRADAR
4
Gráfico

CEMENTERIO DE A CAPELA (A CORUÑA)

Prospección Geofísica para localización de fosa común.
Prospección georradar. Secuencia de cortes horizontales.

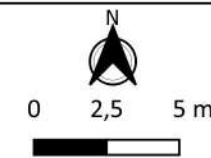
Corte Horizontal. PROFUNDIDAD.

0.41-0.60 m

- reflectividad +

ETRS89 29N
EPSG 25829

Escala A3: 1:260
Información geográfica IGN

GEORRADAR

5

Gráfico

CEMENTERIO DE A CAPELA (A CORUÑA)

Prospección Geofísica para localización de fosa común.
Prospección georradar. Secuencia de cortes horizontales.

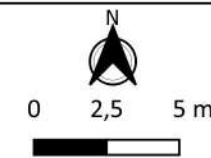
Corte Horizontal. PROFUNDIDAD.

0.51-0.70 m

- reflectividad +

ETRS89 29N
EPSG 25829

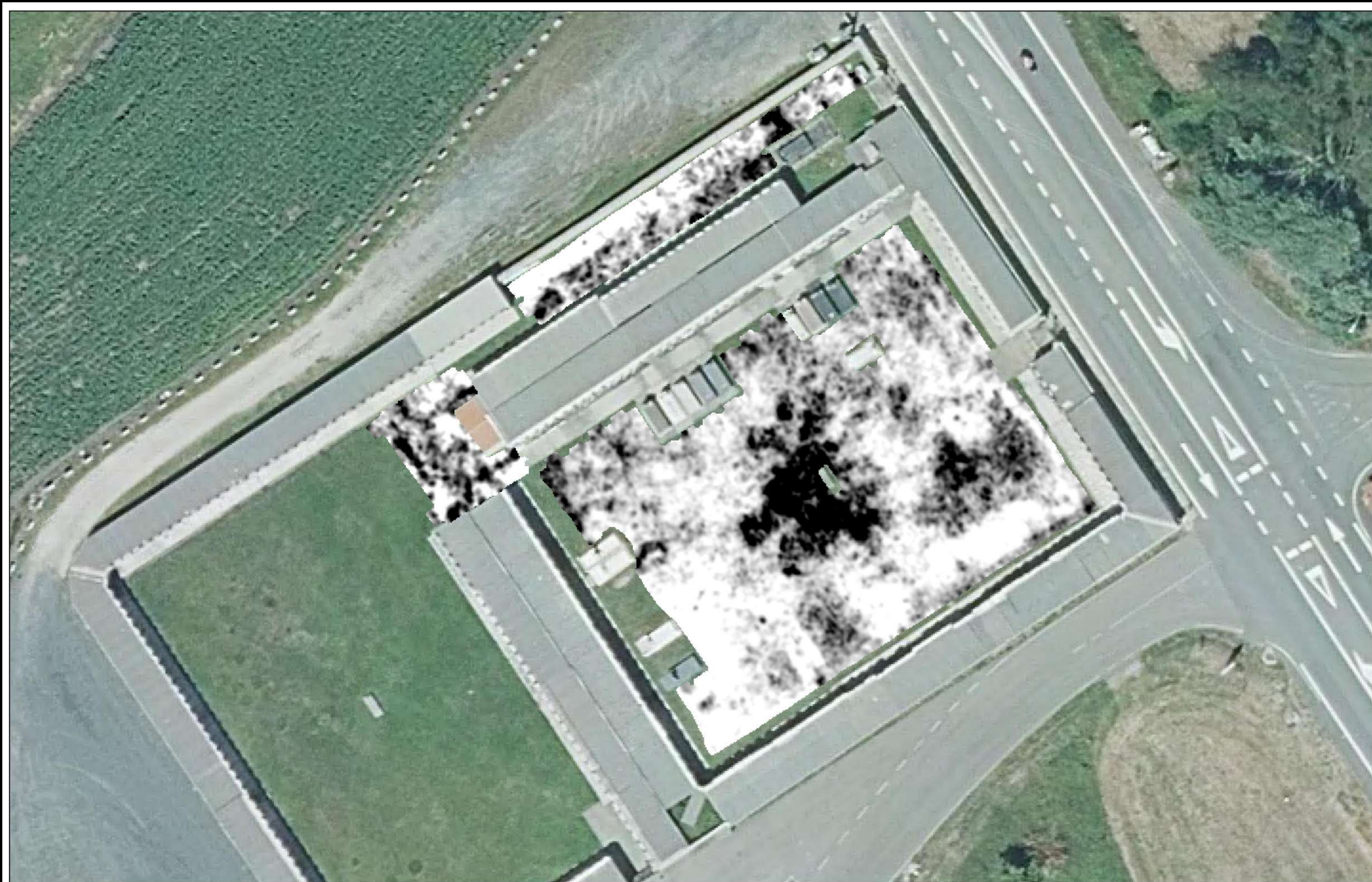
Escala A3: 1:260
Información geográfica IGN

GEORRADAR

6

Gráfico

CEMENTERIO DE A CAPELA (A CORUÑA)

Prospección Geofísica para localización de fosa común.
Prospección georradar. Secuencia de cortes horizontales.

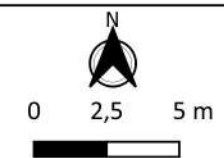
Corte Horizontal. PROFUNDIDAD.

0.61-0.80 m

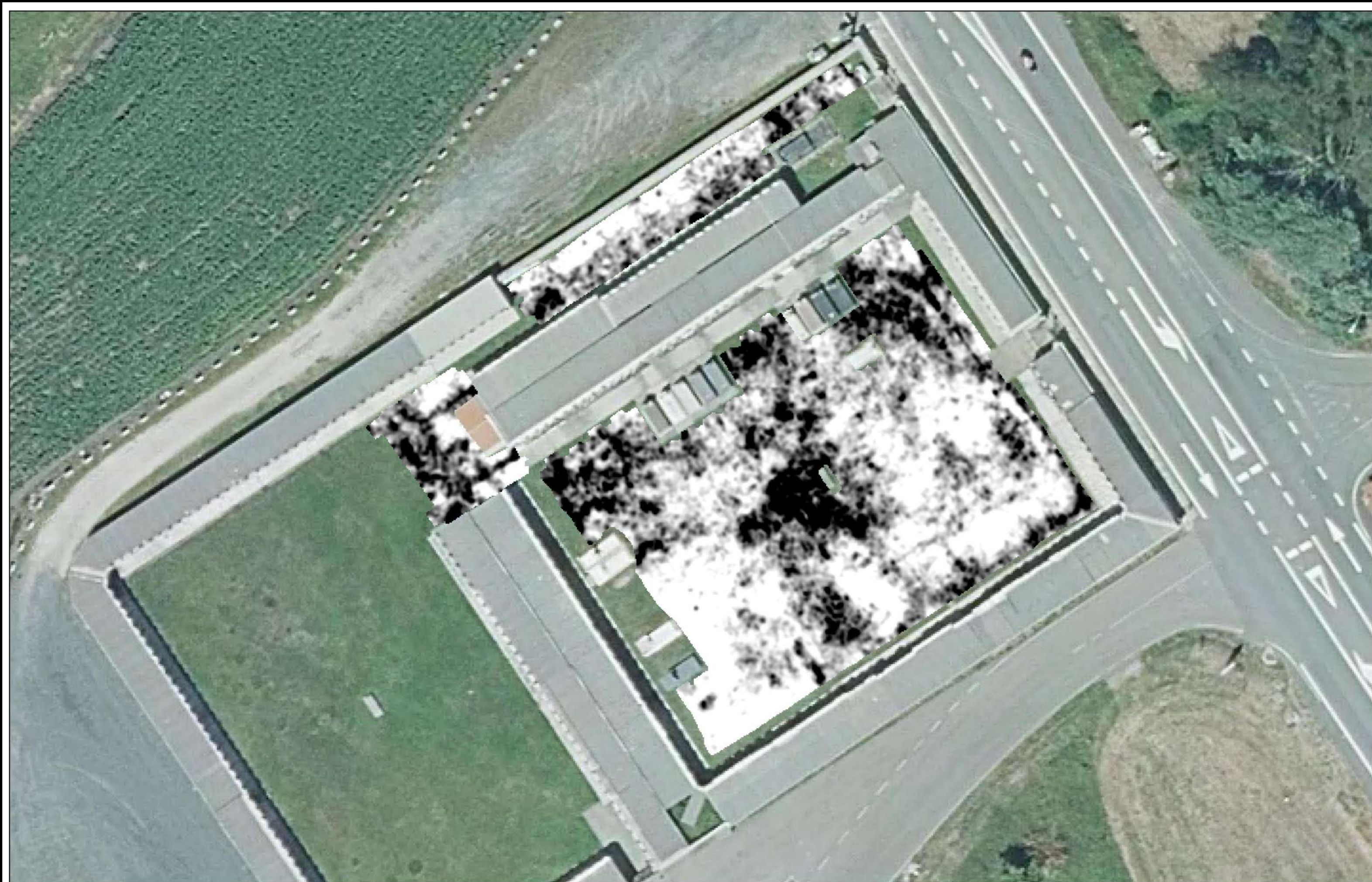
- reflectividad +

ETRS89 29N
EPSG 25829

Escala A3: 1:260
Información geográfica IGN

GEORRADAR
7
Gráfico

CEMENTERIO DE A CAPELA (A CORUÑA)

Prospección Geofísica para localización de fosa común.
Prospección georradar. Secuencia de cortes horizontales.

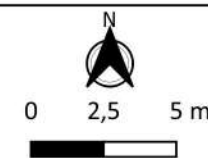
Corte Horizontal. PROFUNDIDAD.

0.72-0.90 m

- reflectividad +

ETRS89 29N
EPSG 25829

Escala A3: 1:260
Información geográfica IGN

GEORRADAR

8

Gráfico

CEMENTERIO DE A CAPELA (A CORUÑA)

Prospección Geofísica para localización de fosa común.
Prospección georradar. Secuencia de cortes horizontales.

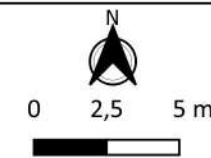
Corte Horizontal. PROFUNDIDAD.

0.82-1.01 m

- reflectividad +

ETRS89 29N
EPSG 25829

Escala A3: 1:260
Información geográfica IGN

GEORRADAR

9

Gráfico

CEMENTERIO DE A CAPELA (A CORUÑA)

Prospección Geofísica para localización de fosa común.
Prospección georradar. Secuencia de cortes horizontales.

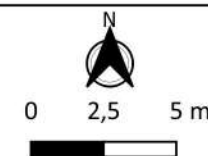
Corte Horizontal. PROFUNDIDAD.

0.92-1.11 m

- reflectividad +

ETRS89 29N
EPSG 25829

Escala A3: 1:260
Información geográfica IGN

GEORRADAR

10

Gráfico

SOT
Prospección
Arqueológica

CEMENTERIO DE A CAPELA (A CORUÑA)

Prospección Geofísica para localización de fosa común.
Prospección georradar. Secuencia de cortes horizontales.

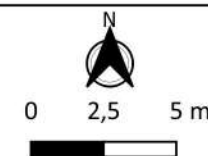
Corte Horizontal. PROFUNDIDAD.

1.02-1.21 m

- reflectividad +

ETRS89 29N
EPSG 25829

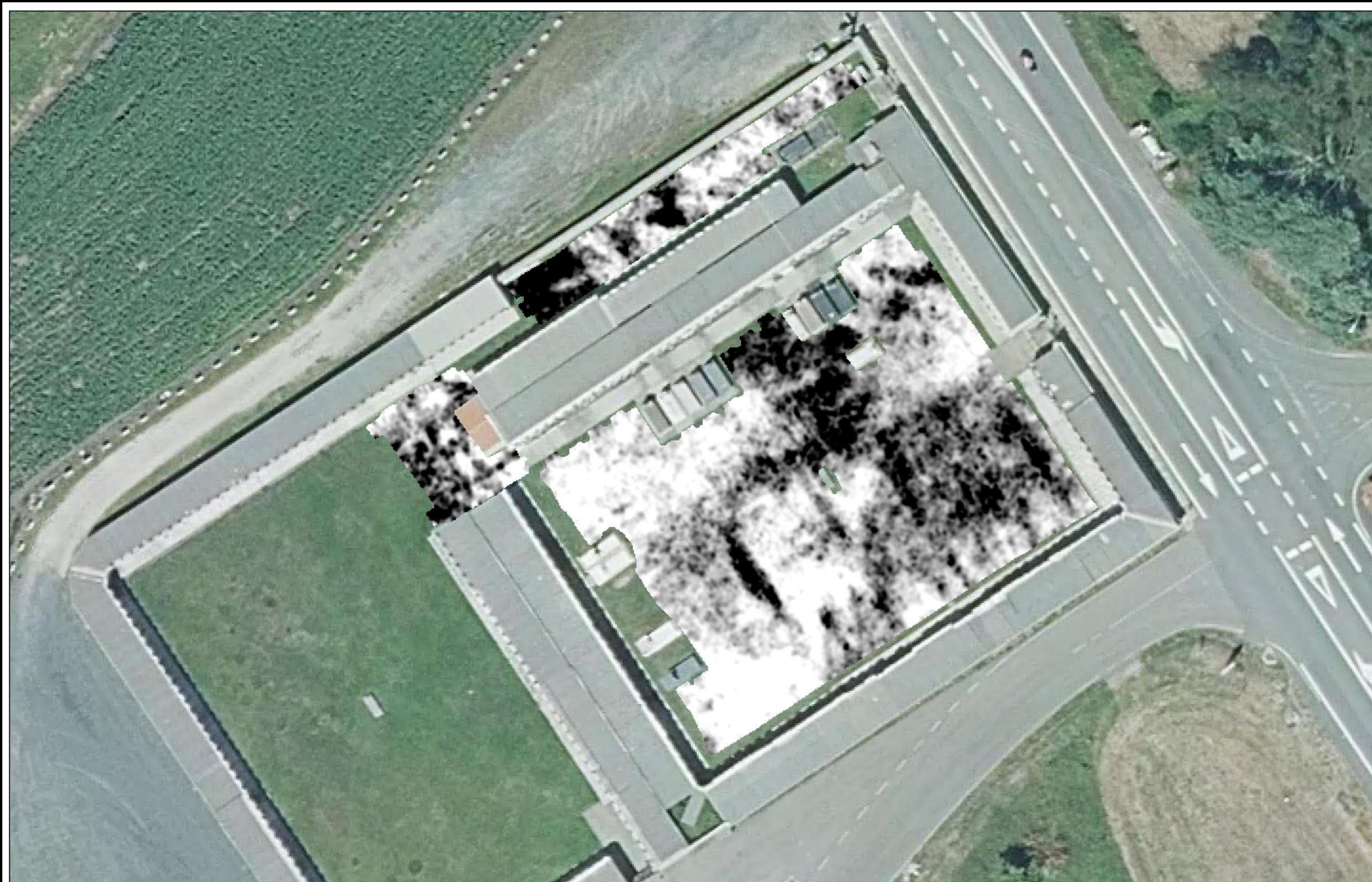
Escala A3: 1:260
Información geográfica IGN

GEORRADAR

11

Gráfico

SOT
Prospección
Arqueológica

CEMENTERIO DE A CAPELA (A CORUÑA)

Prospección Geofísica para localización de fosa común.
Prospección georradar. Secuencia de cortes horizontales.

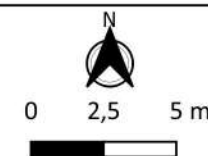
Corte Horizontal. PROFUNDIDAD.

1.13-1.31 m

- reflectividad +

ETRS89 29N
EPSG 25829

Escala A3: 1:260
Información geográfica IGN

GEORRADAR

12

Gráfico

CEMENTERIO DE A CAPELA (A CORUÑA)

Prospección Geofísica para localización de fosa común.
Prospección georradar. Secuencia de cortes horizontales.

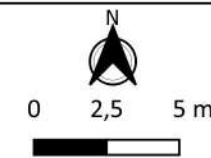
Corte Horizontal. PROFUNDIDAD.

1.23-1.41 m

- reflectividad +

ETRS89 29N
EPSG 25829

Escala A3: 1:260
Información geográfica IGN

GEORRADAR

13

Gráfico

CEMENTERIO DE A CAPELA (A CORUÑA)

Prospección Geofísica para localización de fosa común.
Prospección georradar. Secuencia de cortes horizontales.

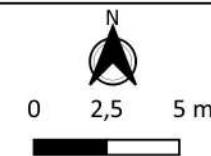
Corte Horizontal. PROFUNDIDAD.

1.33-1.52 m

- reflectividad +

ETRS89 29N
EPSG 25829

Escala A3: 1:260
Información geográfica IGN

GEORRADAR

14

Gráfico

CEMENTERIO DE A CAPELA (A CORUÑA)

Prospección Geofísica para localización de fosa común.
Prospección georradar. Secuencia de cortes horizontales.

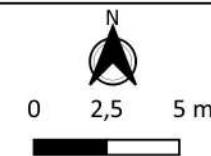
Corte Horizontal. PROFUNDIDAD.

1.43-1.62 m

- reflectividad +

ETRS89 29N
EPSG 25829

Escala A3: 1:260
Información geográfica IGN

GEORRADAR

15

Gráfico

CEMENTERIO DE A CAPELA (A CORUÑA)

Prospección Geofísica para localización de fosa común.
Prospección georradar. Secuencia de cortes horizontales.

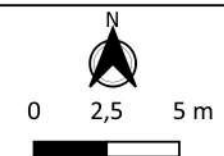
Corte Horizontal. PROFUNDIDAD.

1.53-1.72 m

- reflectividad +

ETRS89 29N
EPSG 25829

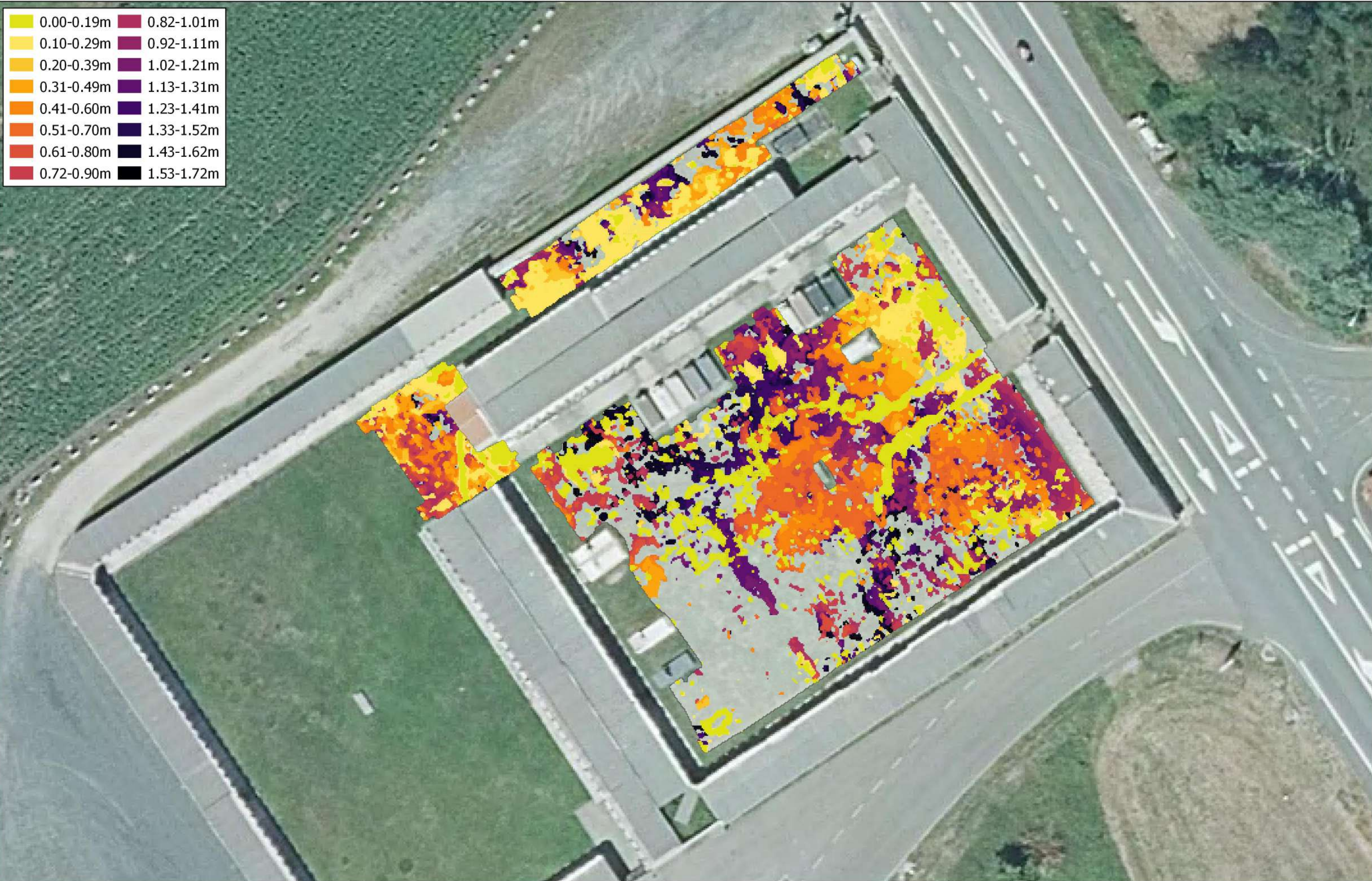
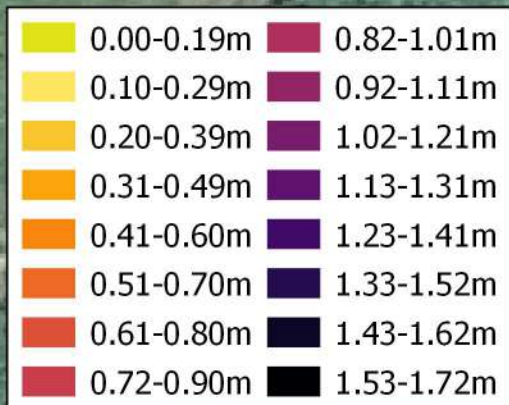
Escala A3: 1:260
Información geográfica IGN

GEORRADAR

16

Gráfico

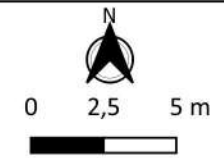

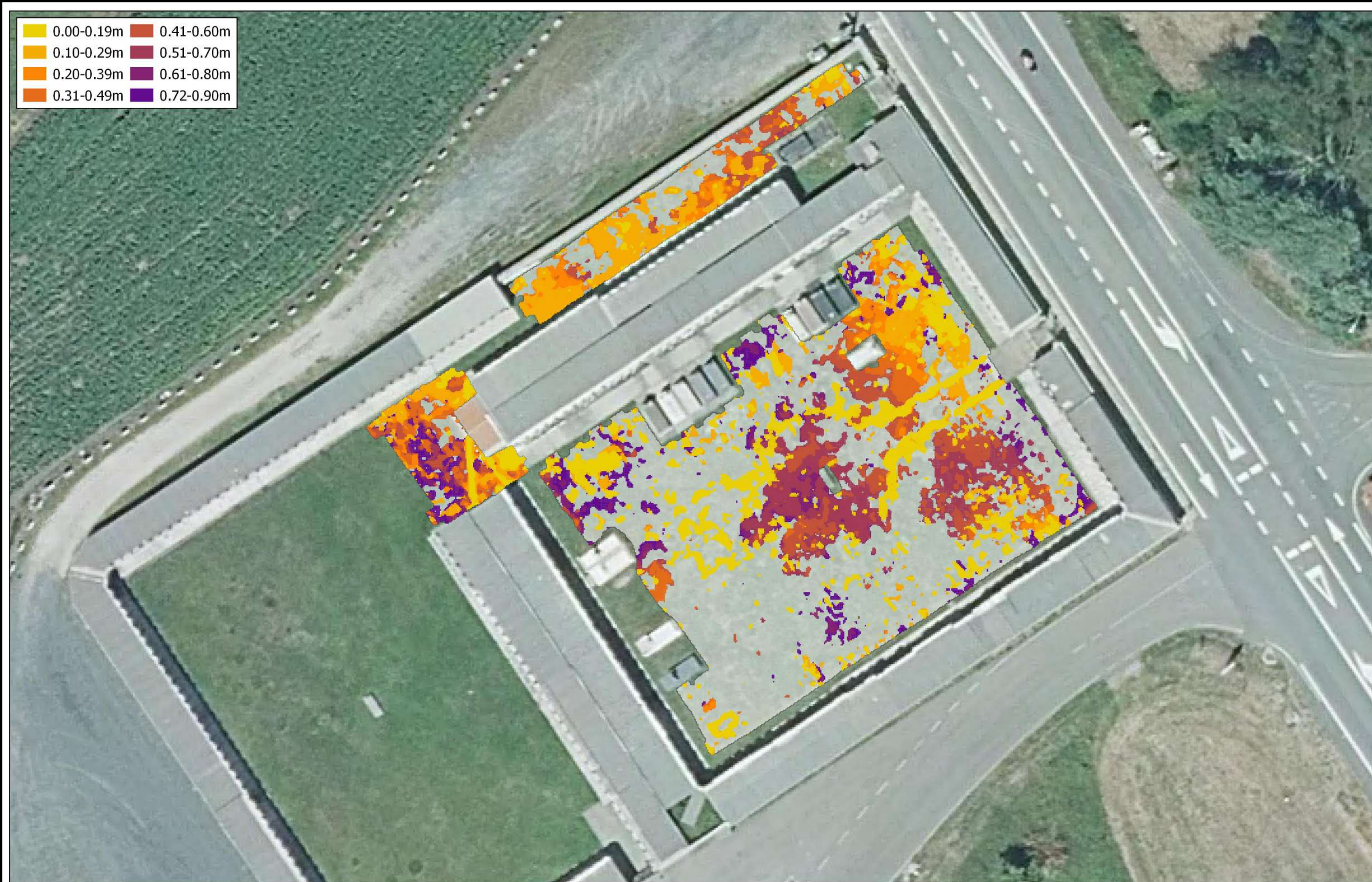
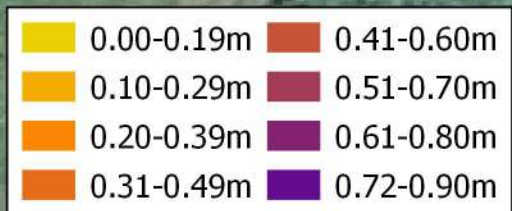
CEMENTERIO DE A CAPELA (A CORUÑA)

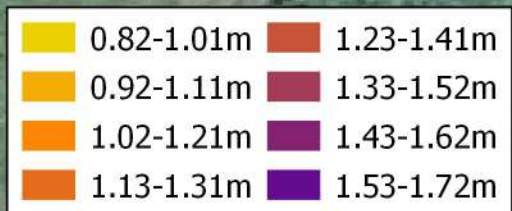
Prospección Geofísica para localización de fosa común.
Prospección georradar. Vectorización de anomalías por profundidad.

Vectorización de anomalías por
profundidad

ETRS89 29N
EPSG 25829
Escala A3: 1:260
Información geográfica IGN

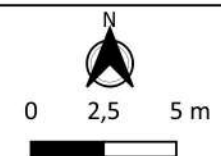

CEMENTERIO DE A CAPELA (A CORUÑA)

Prospección Geofísica para localización de fosa común.
Prospección georradar. Vectorización de anomalías por profundidad. Niveles profundos.

Vectorización de anomalías por
profundidad

ETRS89 29N
EPSG 25829
Escala A3: 1:260
Información geográfica IGN

GEORRADAR
20
Gráfico

CEMENTERIO DE A CAPELA (A CORUÑA)

Prospección Geofísica para localización de fosa común.
Prospección georradar. Interpretación simplificada

Esquemas vectoriales.
Síntesis interpretativa.

ETRS89 29N
EPSG 25829
Escala A3: 1:260
Información geográfica IGN

